

tantum iuste iudicat, in quantum secundum leges iudicat, & quando contra leges iudicat, tenetur restituere ex tali iudicio tanquam iniusto damna sequuta; sed leges prescribunt, ut iudex non puniat reum Ecclesie immunitate gaudentem: ergo si puniat, iniuste, & contra leges iudicat, & sic tenetur damna inde sequuta compensare. Secundò probatur, iudex contra iustitiam suspendit hunc reum, adeò ut si posset ei vitam restituere, absque dubio ad id teneretur: ergo saltem tenetur restituere id, quod vita est compensabilis, & alia damna. Tertio probatur, quia privilegium immunitatis Ecclesie non fuit in solius Ecclesie fauorem, sed etiam in fauorem reorum, ut aliqui rei locum habent, in quem confugerent: si enim tantum Ecclesie, & non reo iniuriam faceret iudex extrahens reum ab Ecclesia, perinde esset occidere reum iniuste ab Ecclesia extractum, ac suspendere in die festo reum (hoc enim tantum in fauorem diei festi institutum est, ne in ipso actus iudicij fieri) quòd tamen & veritati, & communi conceptioni hominum repugnat: omnes enim vocant iudicem extrahentem reum ab Ecclesia, & ipsum punientem, iniustum; at punientem in die festo non iniustum, sed irreligiosum vocant: ergo iudex suspendens reum ab Ecclesia iniuste extractum, tenetur illi hanc iniuriam refarcire. Item quartò, quia si soli Ecclesie, & non reo fieret iniuria, teneretur reus extractus iniuste ab Ecclesia respondere iudici interroganti, sicut tenetur respondere iudici petenti iuramentum in die festo; quia non posse petere in die festo iuramentum, est tantum in fauorem sacri temporis: sed iniuste extractus ab Ecclesia non tenetur iudici respondere, ut docet optimè Sotus *ubi infra*; ergo. Tandem probatur, iudex secularis suspendens Clericum dignum morte, peccat contra iustitiam, & tenetur restituere; quia Clericus ratione privilegij Clericalis est exemptus, ac proinde iudex secularis non est suus iudex; sed similiter confugiens ad Ecclesiam est exemptus, & hic non est suus iudex; ergo. Hanc sententiam tenent Metina *summa instr. confess. lib. 1. cap. 16. §. 3. & cap. 9. §. 2.* Henriquez à me consultus, & multi vix ex recentioribus valde docti. Et fauet valde huic sententiae Sotus *lib. de regendo secreto, memb. 2. quest. 7. conclus. 7.* ubi allerit iudicem, qui iniuste reum ab Ecclesia extraxit, non esse competentem eius iudicem; sicut nec est Clerici; quare talis reus non tenetur ad interrogata respondere. Hec Soto, & eam tenet expressè Bañes *2. 2. quest. 67. art. 1. dub. 4. Valent. 2. 2. disp. 6. quest. 15. puncto 1. quest. vincula 2. Manuel tomo 1. summa, verbo immunitas, cap. 15. num. 2. Ludou. Lopez 1. part. instr. cap. 33. & cap. 288.*

Secunda sententia docet talem iudicem non teneri restituere aliquid reo suspensio, vel eius hereditas. Ratio, quia re ipsa iudex habebat ius contra reum, licet peccarit contra religionem, & ius Ecclesie. Item quia privilegium immunitatis Ecclesie non datur per se primo in gratiam reorum, sed Ecclesie; & sic iniuria per se primo fit Ecclesie, licet secundario redundet in damnum rei; sicut distributor ex lege iustitiae tenetur dare beneficium digniori, quia tamen hoc non per se primo ordinatur in digniori fauorem, sed in fauorem Ecclesie, licet secundario in fauorem dignioris, qui dat minus digno violans hanc iustitiam, non tenetur ipsi digniori laeso, sed Ecclesie

restituere: sic ergo cum immunitas Ecclesie sit per se primo in Ecclesie fauorem, licet secundario in fauorem rei, violans hoc ius Ecclesie, tenetur Ecclesie satisfacere, non autem ipsi laeso. Item quia cum hoc ius, quod habet reus ad Ecclesiam confugiens, ne inde possit extrahi, sit humanum, potest consuetudine explicari, ac temperari; quare sicut Papa posset temperare hoc ius, ut iudex extrahens reum ab Ecclesia, & puniens, non teneretur reo satisfacere, ita etiam hoc potest consuetudo; & videtur id temperasse, ac explicasse consuetudinem, praxi enim omnium receptum est, ut iudex leui poena Ecclesie satisfaciatur, & nil amplius facere iubetur. Hanc sententiam videtur tenere D. Thom. *2. 2. quest. 99. art. 2. ad 3.* ubi dicit prædictum iudicem crimen nullam aliam habere deformitatem, quam violationis loci sacri. Fauter huic sententiae D. Anton. *3. part. tit. 11. cap. 3. §. 3. & Syluest. immunitas 2. quest. 10.* ubi hunc iudicem poena pecuniaria applicanda personae, vel Ecclesie damnandum esse docent: ubi videntur dicere alterum horum fat esse. Et Turrec. *cap. sacrilegium 17. quest. 4. sine*, ubi togans cui sit applicanda talis poena, respondet; quòd Ecclesie laesa. Fauter etiam huic sententiae Angel. *verbo immunitas. n. 21. Armil. verbo immunitas, num. 16. vbi & Tabien. num. 12. Nauar. cap. 25. Lat. & Hisp. n. 17.* ubi agentes de hoc iudice dixerunt peccare mortaliter, & non meminere restitutionis. Immo Angel. *n. 68. & Tab. num. 20.* tractantes ad quid teneretur faciens contra immunitatem Ecclesie, cum in aliis casibus dicant teneri ad restitutionem, in hoc casu dicunt peccare mortaliter, & non meminere restitutionis. Fauter etiam Montanus *part. 1. tit. 11. l. 4. sine*, ubi varias referens poenas, quas hic iudex incurrit, non meminit restitutionis; consultus etiam de hoc casu Henriquez, hæc verba in quadam Epistola eius nomine subscripta respondit: *Ante factum deterrendus est iudex; proponendo ei quod in rigore, ut ratio speculativa magis suadet, tenetur restituere: ceterum post factum non videtur constringendus restituere.* Et sic visum fuit aliis doctis Magistris ex neotericis, qui dixerunt se in praxi sequutos fuisse hanc sententiam, quia probabilis est. Idem respondit Henriquez ab alio iteum consultus.

Sic conclusio. Prior sententia probabilior est, 3 at posterior est etiam probabilis, & potest in praxi tutò seruari, cum habeat patronos graues, & rationes probabiles pro se.

Tamen quia argumenta prioris sententiae videntur comincere posteriorem esse omnino improbabilem, respondetur ad primum maiorem esse veram, quando iudicat contra leges primario in fauorem rei editas, qualis non est lex de immunitate Ecclesie; sicut dans beneficium minus digno peccat contra leges distributionis, sed quia hæc non sunt principaliter in fauorem dignioris, non tenetur ipsi restituere.

Ad secundum respondetur peccare contra iustitiam, non primario in fauorem rei, sed Ecclesie; & teneretur vitam restituere, non primario propter damnum rei, sed propter Ecclesie laesionem, ut reum Ecclesie restitueret, & ideo non tenetur restituere reo, sicut dans beneficium minus digno, si posset collationem annullare, teneretur, at non propter digniorem, sed propter Ecclesiam; & ideo non tenetur digniori, sed Ecclesie satisfacere.

Ad

6 Ad tertium fateor fuisse in fauorem rei, sed non directe, & primario, sed indirecte, & secundario; & nego simile de die festo, hic enim nullum habet ius ad protegendum reos; at Ecclesia ius habet ad protegendum reos ad ipsam confugiens. Item ius ne suspendatur quis in die festo, nullo modo est in fauorem rei; at ius immunitatis Ecclesie est in fauorem rei secundario.

7 Ad quartum nego sequelem, quia ideo non rogat iudicem, quia contra ius Ecclesie primarium, & secundarium rei procedit iudex: & ad simile de die festo patet ex dictis.

8 Ad vltimum est disparatio; quia privilegium clericale est omnino in Clericorum fauorem; at Ecclesie immunitas non est primario in fauorem reorum, nedum omnino.

D V B I V M XVIII.

An si iudex excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, qui secundum omnes est suspensus iurisdictione, & gesta per eum nihil valent, proferat sententiam aliis iustam suspendendi latronem, & eam exequatur, tenetur restituere damnum sequutum ex tali sententia, v. g. uxori, & filiis occisi.

Respondetur, quòd eisdem argumentis, quibus dubio precedenti probatum est iudicem extrahentem reum ab Ecclesia iniuste, & illum suspendentem, teneri restituere, potest probari etiam teneri in hoc casu, & sicut in illo diximus esse valde probabile non teneri restituere: idem dicimus in hoc casu, propter rationes ibi factas, non enim in fauorem ipsius rei est privatio ista, seu privatio iurisdictionis excommunicati. Sic nonnulli ex recentioribus valde docti Magistri.

D V B I V M XIX.

An possit Princeps supremus, vel iudex inferior in aliquo casu abolere, vel non admittere accusationem fati faciendo alia via.

1 Prima conclusio. In aliquo casu particulari ob bonum commune id potest Princeps, quia ad ipsum spectat in lege dispensare. Sic Caiet. *2. 2. quest. 62. art. 3. ad 3. & docti recentiores.*

2 Secunda conclusio. Index inferior potest etiam in hoc casu raro vtendo episkeia. Sic Caiet. *ibi, & Magistri citati*; licet hoc non videatur admittre de iudice inferiori. Sotus de sigillo *memb. 2. g. 5. conclus. 5.*

D V B I V M XX.

An possit Clericus, vel Prælatas cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos ex commissione Principis, vel iudicis secularis, & an si delinquat in officio, possit puniri per iudicem, vel Principem secularem.

1 Ex vna parte videtur quòd possit committi etiamque Prælatos, & Clerico talis causa, ex cap. in Archiepiscopatu, de raptoribus, ubi Rex Sicilia commisit cuidam Episcopo quandam causam

criminales aduersus laicum, & Papa definit posse eam acceptare, modò non interueniat causa sanguinis. Vbi glossa *vers. commiserit*, ait posse Principem Episcopo delegare causam criminales, ubi non interuenit sanguis.

Pro alia parte facit, quia Couar. *3. var. cap. 20. num. 2.* defendit dictam cap. in Episcopatu, quia ea causa quodammodo ad religionem pertinebat: idem dicit Couar. *Clement. si furiosus 2. part. §. 5. num. 8.* idem Anan. *dicto cap. in Episcopatu, & ibi Panorm. num. 3. & cap. 2. de iudicis, num. 8.* Sic tamen

Prima conclusio. Nequit Clericus, vel Prælatas esse generalis officialis iudicis, vel Principis secularis quoad causas criminales laicorum; etiam ubi non interueniret causa sanguinis; at in vno negotio bene potest esse, modò non interueniat causa sanguinis. Probatur prima pars ex cap. sed nec ne clerici, vel monachi, & cap. sepe 23. quest. 8. & c. te quidem, 11. quest. 11. Probatur secunda pars ex dicto cap. in Archiepiscopatu. Item quia licet Clerici nequeant esse generales procuratores laicorum; at possunt esse in vna causa, vt ex multis Doctoribus probat Bernardus Diaz *pract. crimin. cap. 60. & 57. & ibi Salzedo.* Hanc tenent Panorm. *dicto cap. sed nec, & cap. Clerici ne cler. vel monachi. n. 11. & Couar. Clement. si furiosus 2. part. §. 5. num. 8.* Ripa *cap. 2. de iudicis, num. 106.* Innoc. *cap. unico, de oblig. ad ratiocinia.*

Nota primò intelligendam esse conclusionem 4 de Clericis constitutis in sacris, vel si sint in minoribus, si habent beneficium; si enim sint in minoribus, & non habeant beneficium, possunt quodecumque seculare officium exercere, vt laici, modò non gestent coronam. Sic Nauar. *summa Lat. noua, cap. 25. num. 110. vers. 33.* omnia enim interdicta Clericis in sacris censentur etiam beneficiis interdicti, vt bene Nauar. *comment. 4. de regular. num. 28.*

Secundò nota, quòd in quantum dicit conclusio 5 posse habere talem commissionem in vna causa, intelligenda est, nisi ea causa ita esset ardua, & diffusa, vt haberet distrahere Clericum, sicut multa negotia. Sic notat in alio simili alios referens Bernard. Diaz *vt roque loco citato*, dicit enim posse Clericum esse procuratorem laici in vna causa, nisi ea sit ita ardua, vt habeat distrahere Clericum, sicut multa.

Tertio nota, quòd in quantum dicit conclusio 6 nisi in causa sanguinis, intelligenda est de crudeli, & periculosa effusione, possit enim damnare ad fustigationem, cum tamen de facili cauere nequeat, quin in fustigatione exiret sanguinis gutta. Sic notat Gregor. Lopez in alio simili, *l. 48. tit. 6. part. 1. vers. in lotemporal.* Ibi enim docet Episcopum habentem iurisdictionem temporalem, non posse punire in criminalibus, ubi interuenit causa sanguinis, sed debere habere ad id ministrum iudicem laicum, & limitat ubi est crudelis, & periculosa effusio; potest enim ad verbera damnare, &c.

Quarto nota, quòd si reus meretur poenam 7 sanguinis, non per hoc videtur remissa à Principe, quòd cause cognitionem delegauerit Clerico, qui ea poena damnare nequit; sed tunc Clericus debet remittere causam deleganti. Sic Couar. *Clem. si furiosus 2. part. §. 5. num. 8.* Salzedo *pract. crimin. Bernardi Diaz cap. 99. littera A.*

Secunda conclusio. Vtcumque fiat hæc delegatio

gatio causarum criminalium ad puniendos laicos Clerico, vel Praelato, si ipse acceptet, factum tenetur; capax enim est iurisdictionis, vt colligitur ex dicto cap. in *Archiepiscopatu*; peccabit tamen grauissimè Clericus eam acceptando, nisi eo modo, quo dixi in prima conclusione. Sic Couar. dicto §. 5. num. 8. sine, Salzedo dicto cap. 99. Panorm. loquens etiam, quando hac delegatio fieret à iudice inferiori, cap. 2. de iudiciis, num. 7. & Sapiacius additionator ibi. Idem Panorm. dicto cap. in *Episcopatu*, num. 3. Federicus consil. 293. Roman. consil. 293. & facit quod notat idem Federicus consil. 270. vbi dicit, quòd licet Clericus non possit esse generalis procurator laicorum, si tamen fiat, commissio non erit nulla ipso iure.

9 Tertia conclusio. Possunt Clerici causas ex compromissaria à partibus tributa potestate iudicare, non distinguimus, §. sacerdotali, ff. de arbit. l. si ex consensu, §. 1. sequenti. C. de Episcopali audient. l. 48. tit. 6. part. 1. & ratio est, quia est pium, & sacerdotis munus, accipere causas componere. Sic Ioan. Andr. quem refert, & sequitur Gregor. Lopez dicta l. 48. vers. Por su aluedrio. Salzedo dicta pract. criminali. cap. 61. sine.

10 An verò Clerici, quibus commissum est officium faculare à Principe seculari, possint per ipsum puniri, si in ipso officio delinquant. Videatur posse, per cap. sacerdotibus, ne Clerici vel monachi, vbi dicitur, quòd si sacerdotes acceptent officium faculare, & occasione ipsius delinquant, indigni sunt, vt eis ab Ecclesia subueniatur, vbi Glossa vers. ab Ecclesia, dicit ex hac litera sumere quosdam argumentum, quòd laicus autoritate huius canonis possit Clericum occasione administrationis delinquentem capere. Et sic apud Gallos esse receptum restantur Aufretius Clement. 1. de offic. ordin. regula 1. fallentia 17. & Benedictus cap. Raymutius, de testam. verb. & uxorem, decisio 2. n. 447.

11 Ceterum dicendum est nullo modo posse, nec contrarium iure probatur, & sic tenet Glossa dicto cap. sacerdotibus, vers. ab Ecclesia, dicitque esse falsam sententiam, quam inde aliqui inferunt, scilicet posse puniri à iudice seculari. Vnde, inquit, illud caput non debet intelligi de subuentione respectu fori, sed vt subueatur à fraude commissi dando auxilium, vel fauorem. Idem Innoc. & Host. & Panorm. ibi num. 6. addens, quòd si secularis iudex talem Clericum propria temeritate distingeret, Ecclesia illi subueniret, non tam respectu persone, quam respectu libertatis Ecclesiasticae. Idem tenet licet talis Clericus sit in minoribus constitutus, casu quo non amittit priuilegium fori, Couar. dicens esse commune, quæst. practica. cap. 33. num. 6. & ob id dicit cauere l. 17. tit. 1. lib. 1. ordin. vt hæc officia non dentur Clericis primæ tonsuræ: idem tenet dicens esse commune Doctorum dicto cap. sacerdotibus, Aufretius, & Benedictus supra. Idem Salzedo dicto cap. 61. littera B. & Iulius Clarus lib. 3. recept. §. finali, quæst. 36. vers. Quæro pone, subditque malè seruari, quia quotidie Principes seculares Clericos etiam in sacris officiis priuant, & mulctant pena pecuniaria, licet (inquit) hoc malè de iure sustineri possit.

DVBIUM XXI.

An quando iudex exhibet vnicum mandatum ad incarcerandum decem personas, siue pro debitis, siue pro delictis, possit exigere decem integra salaria pro decem mandatis à lege taxata, perinde, ac si totidem mandata expeditet.

Sicut prima conclusio. In causis criminalibus non potest, sed debet habere salarium taxatum pro vnicò mandato. Sic enim expresse deciditur lib. 3. noua recopil. tit. 10. de los aranzales, sub titulo, en causas criminales, num. 3. quia vnum delictum est, licet à pluribus committatur.

Secunda conclusio. In causis civilibus si ad instantiam alicuius creditoris sit petita executio contra plures debitores, vel contra vnum debitorem diuersarum summarum, pro qualibet persona, vel pro quolibet debito debetur integrum salarium signatum pro mandato exequente, licet sub vnicò mandato, & subscriptione continetur. Ratio, quia censetur plures executiones, & tot sunt contractus, & obligationes, quor sunt res, vel summa deductæ, & comprehensæ in ipso contractu, licet sub vnicà verborum conceptione exprimentur. Sic latè probans Anton. Gomez tomo 2. var. cap. 11. num. 16. sine. Nec obstat lex citata dicto num. 3. dicens, De mandamiento para prender à vno, o muchos por delicto, o otras cosas, quia intelligi debet de simili, id est, quasi delicto, vt patet ex rubrica, sub qua situatur, scilicet, en causas criminales, vbi enim textus est dubius, debet intelligi iuxta rubricam, Bald. l. 1. C. ne liceat tertio pronocare, num. 8. & Glossa dicta l. 1. vers. reuocari; optimè Gutierrez 2. pract. quæst. 94. num. 2. Euerardus loco à rubro ad nigrum; & patet, quia eadem l. paulo inferiori sub tit. en las causas civiles, nil tale dicitur, sed solum; que de mandamiento para embrazar, aunque sea a muchos personas, no se lleue mas de vn salario. Sic tenuerunt docti Iurisperiti.

DVBIUM XXII.

Quando possint Alguazelli executionem faciendæ, iura executionis percipere.

Sicut prima conclusio. Nullus Alguazellus potest percipere decimam executionis, id est, decimam partem debiti, pro quo fit executio, nisi vbi fuerit consuetudo de hoc, demptis Alguazellis Cancellariæ; & nulla iura executionis, licet non sit decima pars, potest Alguazellus percipere, donec solutum sit suum debitum creditori, & expensæ factæ ad debitum recuperandum; Sic habetur l. 7. tit. 2. lib. 4. noua recopil. §. 1. 8. eodem tit. §. 1. 10. tit. 6. lib. 3. eiusdem recopil. & insuper non possunt executores capere decimam pro penis, quas exequuntur propter obligationes exorbitantes, quas lex 7. tit. 2. lib. 4. noua recopil. vocat de saforadas, pro quibus nec decimam, nec ius aliquod capere possunt, vt habetur eadem l. 7.

Nota primò quòd vt Alguazelli possint percipere has decimas executionum, demptis Alguazellis Cancellariæ, requiritur non quænis consuetudo, sed immemorialis. Sic Auendaño lib. 10. de exequendis mand. Regum, cap. 17. num. 2. & 3. vbi bene

bene addit, quòd si hæc consuetudo sit, vt Alguazellus percipiat hanc decimam executionum, illa est seruanda etiam in casu, quo ipsemet corrector per propriam personam exequatur. nam quando per Alguazellum exequitur, ipsemet iudex dicitur exequi, certè, §. 1. ff. de precario, & cap. qui per alium, de regul. iuris in 6.

3 Secundò nota, quòd vt iustè exigatur decima, debet executio fieri ratione quantitatis debite, vt probant illa verba l. 2. por deudas; & sic non debetur decima, quando executio fit in actione reali, quando scilicet res capitur, & creditori traditur, quia fuit condemnatus in illa: & similiter quando pecunia debita non soluitur, vt quia debitor bona non habet, incarceratur, & cedit bonis, hæc decima non debetur Alguazello. Sic Paris de Puteo, quem refert, ac sequitur Auendaño num. 6.

4 Tertio nota, quòd licet prius debeat solui parti, quàm debeat decima, vel alia iura executionis, vt dixi in conclusione, at fat est, vt prius soluat verè, vel fictè creditori; verè, scilicet quando solutione eius, quòd debetur, tollitur obligatio: fictè, quando datur aliud in compensationem debiti, vel per creditorem fiat, quominus ei soluat, quia iam fecit debitor depositum pecuniæ debite: vel quando transacto termino, in quo debebatur decima, id est, viginti quatuor horis post executionem, vt statim dicam, creditor dat dilationem debitori, vel remittit ei debitum: vt patet clarè ex l. 10. tit. 60. lib. 3. noua recopil. vbi dicitur, que lleue decima, siendo primero pagada la parte, o si las partes se concertaren; & dicta l. 7. sub finem clarè supponit, quòd si pars dederit dilationem, potest statim recipere decimam Alguazellus: & hoc tenet Auendaño latè probans dicto cap. 17. à num. 6. vsque ad 9.

5 Quarto nota, quòd cum executor habeat statim ius de præsentia ad hanc decimam, tale ius habetur inter bona propria exequutoris, & transmittit ad hæredes, sicut cætera bona hereditaria: item ratione huius debiti potest exequutor pignus capere statim, ac facit exequutionem, & deponere apud aliquem, donec postquam creditori fuerit satisfactum, soluat sibi decima, vt habetur dicta l. 7. tit. 2. lib. 4. noua recopil. Sic Auendaño alios referens num. 9.

6 Quintò nota, quòd facta semel exequutione per vnum exequutorem, si illemoriatur, vel remoueat, ad officio, executor, qui eius loco ponitur, non debet habere decimam, sed expensas tantum finiendæ executionis, id est, expensam aliquam pro labore in finienda executione: & decima est danda primo executori. Sic Auendaño latè probans, & alios referens num. 9. & 10.

7 Sextò nota, quòd quando executio non fortita est effectum, sed pronunciat nulla ex inualiditate contractus, non debetur decima: si verò pronuncietur nulla ex defectu ordinis, isto casu si fit ordinatè, debetur decima: si verò quia iam debitum erat solutum, qui iniustè petit exequutionem, soluet decimam executori. Sic Auendaño latè probans num. 10.

8 Septimò nota, quòd si debitor non habet tantum in bonis, quòd possit solutio fieri tam debiti principalis, quàm decimæ, nihilominus iuxta id, quòd soluitur, debet executor habere decimam; quia non dicitur esse in bonis debitoris, nisi

quod superest deductis expensis faciendis, ad exequendum debitum. Sic Auendaño alios referens, & latè probans num. 10.

Secunda conclusio. Pro vno debito non nisi 9 semel possunt recipi iura executionis, atque ita si pars dilationem concedat, & iam fuerint Alguazello soluta executionis iura, & transacto dilationis tempore, continuetur executio, non potest exigere alia iura executionis. Sic habetur expresse l. 10. tit. 6. lib. 3. noua recopil. §. 1. 7. tit. 2. lib. 4. & tenet Auendaño num. 10.

Tertia conclusio. Si pars requisita ab Alguazello statim vult soluere debitum, aut ostendit solutionis iam factæ chirographum, quamuis hoc factum sit post exhibitum mandatum executionis, non potest Alguazellus salarium executionis accipere, sed solum stipendium mandati, aut itineris, si extra oppidum se contulerit ad faciendam executionem. Sic habetur expresse l. 8. tit. 2. lib. 4. noua recopil. Et quando iura non sunt aliud, quàm decima, satis est, vt debitor non teneatur soluere, quòd soluat principale debitum intra viginti quatuor horas, vt dixi supra dub. 11. vbi quid quando intra hoc tempus viginti quatuor horarum initur pactum, aut dilatio fitur.

DVBIUM XXIII.

An quando Alguazellus, vel executor iter facit ad faciendæ plures executiones in vnum, vel plura oppida, possit à quolibet debitore integrum salarium executionis, & an idem possit ab illis concomitari.

Respondetur non posse illos recipere iura, 1 quali plura defecissent itinera, sed pro vno tantum itinere: atque hoc salarium vnus itineris non est exigendum à quolibet debitore in integrum, sed inter omnes distribuendum pro rata executionum, quas fecerint. Sic habetur expresse lib. 3. ordin. tit. 6. l. 32. & tit. 4. l. 40. & lib. 4. tit. 29. l. 1. num. 10. & tenet Azbedo lib. 8. recopil. tit. 7. l. 2. num. 58. Auiles c. 43. Prætorum, §. no consentan. n. 1. & 2. vbi addit teneri restituere, si vltra hoc recipiat. Idem Manuel 2. tomo summa, cap. 48. num. 2. at dicit recipere posse, quòd amplius suo labore meretur.

Quid tamen si hic Alguazellus vadat per longiorem, & magis transuersam viam, vt habeat maius salarium. Ibi Auiles num. 4. dicit cum Bartolo, quòd non habebit maius salarium: & idem Auiles cap. 54. §. salario, num. 3. dicit idem, quando vadit per viam non rectam propter timorem, quia non debet habere salarium pro via, quam fecit, sed pro ea, quam facere debet: & si in vna die (inquit) propter suam diligentiam, & extraordinarium laborem expeditum, quòd duabus diebus erat expediendum, duplicabitur salarium, & refert alios.

DVBIVM XXIV.

An quis mittit alium ad exigendum aliquod debitum, vel ad faciendam executionem, possit accipere partem salarii ab executore: aut si multa sunt exigenda debita, possit dare illi plura salaria soluenda ab ipsis debitoribus.

- 1 Dico primò: si est iudex, qui mittit, est iniustum exigere partem salarii ab Alguazello, vel famulo, qui mittitur, quia cum teneatur eligere, non facit gratiam, iuxta dicta lib. 2. cap. 1. de acceptione person. dub. 38. num. 18. & quia id salarium non assignatur nisi ipsi eunti ad illud negotium.
- 2 Dico secundò: creditor, ad quem spectat debitum, quando non est assignatum salarium in instrumento publico obligationis, sed iudex illud assignat, non potest exigere partem salarii ab executore; quia illud salarium debetur eunti, & non est in fauorem creditoris, sed ad executionem, seu receptionem, & per modum meri salarii; & si plures sunt faciendæ executiones, aut exactiones, non potest hic executor recipere integrum salarium pro qualibet, sed vnum tantum pro rata soluendum ab omnibus debitoribus, iuxta dicta dubio precedenti.
- 3 Dico terciò, quando in instrumento obligationis assignatum fuit salarium eunti ad recipiendam debitam, potest creditor conuenire cum eo, quem mittit pro minori salario, & sibi reliquum seruare. Quòd si multa sunt faciendæ executiones, potest à singulis debitoribus integrum salarium in scriptura constitutum accipere. Ratio est, quia hoc salarium est in fauorem creditoris, vt debitor curam habeat soluendi opportuno tempore, estque quasi lex conuenientialis in pecunia morosi solutoris.

DVBIVM XXV.

Cuius expensis debeat assignari socius iudicis, vel tabellioni recusatis.

- 1 Primò dico: quando recusatur iudex, debet assumi socius expensis proponentis recusationem; quia recusatio proposita est causa illarum expensarum, & iudex recusatus ad id coget recusantem, & capiet pignora, donec soluat: non tamen potest dicere, cum recusatur, quòd recusans deponat certam summam pecuniæ, & aliter non admittit recusationem; quia non est in potestate iudicis, se facere non suspectum. Sic Auendaño lib. 2. de exequendis mandatis Regum, cap. 23. num. 15.
- 2 Secundò dico: Quando recusatur tabellio, assumendus est socius alius tabellio de tabellionum numero. Quis autem administrare teneatur salarium tabellioni socio pro labore illius causæ, dubium est; quidam enim dicunt recusantem, quia est causa, & in utilitatem eius cedit, & licet secundariò referat alteri parti utilitas, at secundaria utilitas non habetur in consideratione, vt per glossam cap. 2. de pactis, in 6. & glossa l. denno, ff. de re iudic. Alij dicunt, quòd tabellio recusatus soluet; quia recusatus dat causam, & recusans au-

thoritate iuris petit assignari alium tabellionem, & cum iuste id petat, actus à lege permissus non debet esse onerosus. Alij deinde, & forte melius dicunt, quòd tabellio associatus nullum debet habere salarium, quia teneatur assistere, cum sit de numero tabellionum; sed expensas, que dandæ sunt à parte tam pro registro, quam pro transumpto, quòd debet esse signatum signo vtriusque notarij, erit communes inter ambos tabelliones, & à die associetatis diuidentur, quia deinde est protocollum commune. Sic Auendaño dicto lib. 2. cap. 15. num. 6.

Vltimò dico. Quando iudici recusato datur socius, cum sit ordinarius in illa causa, pœna iudicibus applicandæ diuidentur inter eos, & sic æqualiter diuisio. Sic Auendaño eodem cap. 15. num. 6. & sic dicit semper fuisse practicari.

DVBIVM XXVI.

An quis fuit Aduocatus in aliqua causa, possit esse iudex in eadem.

Respondetur negatiuè: & idem est, si in illa causa consuluit, vt expressè habetur *Leos, in principio, C. de appellat. l. 10. tit. 4. part. 3. & l. 17. & l. 18. tit. 5. lib. 2. recopil. vbi redditur optima ratio; quia iudicium talis iudicis redditur valde suspectum: si enim sententiam fert pro clientulo, pro quo aduocauerat, vel cui consuluerat, redditur suspectus ex illius affectione sententiam protulisse: si verò pro aduersario sententiam ferat, præbet se malum, & fictum Aduocatum, seu consiliarium. Idem etiam tenent Speculator tit. de assessor. §. fin. Alexand. l. solent ff. de iurisdict. omnium iudic. Gregor. Lopez dicta l. 10. verò no deue, Auendaño lib. 2. de exequendis mand. Regum, cap. 23. num. 10. Bald. l. apertissimi, C. de iudicis, Auiles cap. 3. Prætorum, §. abogados, num. 1. D. Anton. 3. part. tit. 6. cap. 1. §. 1. quali in fine. Paulus de Castro l. quisquis, C. de postul. & plures alij, quos refert Auiles n. 3. Idem Montaluis l. 3. tit. 9. de los Bozaros, lib. 1. legum fori, §. 1. sine glossa cap. Romana, de testibus, in 6. vers. appellacionis.*

An verò sententia sit valida, si is, qui fuit Aduocatus in ea causa, fiat postea iudex, & sententiam ferat. Alexand. vbi supra, dicit sententiam tenere, nisi fuerit recusatus. Paulus de Castro, & Auiles supra num. 4. dicunt, quòd si iudex erat ordinarius, tenebit sententiam; si verò erat delegatus, non tenebit.

At verius est non tenere sententiam; quia leges citatæ denegant huic iudici iurisdictionem. Sic Speculator, Auendaño vbi supra, & in hanc multo magis inclinatur Gregor. Lopez, vbi supra, licet tandem relinquat cogitandum.

Nota primò, quòd intelligitur in eadem causa, in qua fuit Aduocatus, secus in alia, nisi forsitan esset connexa, vel dependens ab illa, in qua fuit Aduocatus. Sic Auiles alios referens num. 3.

Secundò nota, quòd si Aduocatus fuit consultus in aliqua causa, & nondum dedit responsum, potest esse iudex in ea. Hoc est contra Anton. c. irrefragabili, de offic. ordin. id negantem, quia huic sunt reuelata secreta causæ. Sed nostrum notabile tenet Panorm. dicto cap. irrefragabili, Auiles supra num. 3. & ratio est, quia cessat causa prohibitionis; ad idem est glossa cap. dilate, de test. vbi

vbi dicit quòd non debet quies remoueri à iudicando, quia reuelauit ei secreta causæ; quia non debet iudicare secundum reuelata per partem, sed secundum legitimas probationes.

Tandem nota, quòd is, qui fuit iudex in aliqua causa, potest postea patrocinari in ea; quia cessat causa prohibitionis: & satis expressè probatur l. fin. C. de assessor. & tenent Cyrius, & Montaluis, quos refert, & sequitur Auiles supra num. 2.

DVBIVM XXVII.

An quando reus ipse se coram iudice presentat, illius arma ad hunc pertineant.

1 Circa l. 8. tit. 23. lib. 4. noua recopil. quæ disponit, vt arma delinquentis, quæ habebat, quando delinquit, ad Alguazellum, aut alium iustitiæ ministriū prehendentem pertineant: quauis non in fragranti delicto comprehendatur, dubitatur, si nondum premissus reus ipse se presentat, an eius arma ad iudicem spectent, cui se presentauit.

Cuidam docto Iurisperito visum est, non pertinere ad iudicem, lex enim Alguazellis, & aliis ministris arma applicuit, propter laborem prehendenti, & inuestigandi delinquentis.

Mihi videtur, quòd vbi vigeat consuetudo, vt illa capiat iudex, non apparet, qua ratione damnari possit; quandoquidem reuera iudex in hoc casu visus est prehendere, lexque amitti vult arma delinquentis; & applicari prehendenti; nullumque alium video, cui maius ius in ea competat, quàm iudici. Cuius hoc communi consuetudine seruari mihi alleuerat quidam Iurisperitus, qui diu iudex exiit; licet in aliquibus oppidis sit consuetudo illa arma applicandi cameræ.

DVBIVM XXVIII.

An Alguazelli volentes aliquem capere, teneant ostendere mandatum iudicis in scriptis.

1 Anequam solutam dubium, oportet generalius querere, an teneatur aliquis obedire delegato, si literas suæ delegationis non exhibeat.

Sit conclusio. Non tenetur quis illi obedire, antequam literas suæ delegationis ostendat. Ratio, quia cum iurisdictione delegata sit odiosa, non præsumitur pro ea: patet etiam ex l. unica, cap. de mandatis. Princip. & cap. cum in iure, de offic. deleg. fin. ibi, excipi non cogitur. Et docet ibi glossa vers. in iungo, & ibi Butrio n. 9. & 10. & ibi Panorm. n. 2. & 3. Felin. ibi num. 3. Anchar. ibi initio. Innocent. cap. venerabili, de consensu, num. 1. Maranta de ordine iudic. d. 5. n. 59. Bart. l. 2. ff. si quis in ius vocatus, Syluest. verbo delegatus, quest. 4.

Nota non posse, nec sufficere, vt delegatio probetur per testes. Sic contra Plateam tenent latius probans Auiles cap. 1. pratorum, glossa cartas, num. 5. glossa cap. 1. de consensu in 6. Immo dicit Auiles num. 9. referens alios, quòd licet talis scriptura delegationis præcesserit, si est deperdita, non potest probari per testes, nisi antequam perderetur, esset presentata: & quòd licet sciat se esse delegatum, non potest vti iurisdictione, antequam

Th. Sanchez, Confil. moral. Tom. I.

scripturam delegationis habeat; quia ex tunc incipit iurisdictione.

Secundò nota non satis esse ostendere rescriptum parti, sed etiam teneri dare ei copiam commissionis; quia forte volet de falsitate redarguere, ad quod opus est studio. Sic glossa cap. porro, de privileg. vers. ex inspectiōne, Felin. dicto cap. cum in iure, num. 5. sine.

Tertiò nota intelligi conclusionem, quando petitur à delegato, vt ostendat commissionem, non enim tenetur ostendere, nisi petatur, quia dicto cap. cum in iure, tantum dicitur, non cogitur excipi; & sic notat ibi Panorm. num. 4. Butrio ibi, num. 10. & videtur tenere ibi Felin. num. 3. dicit enim teneri ostendere petenti.

Quartò nota, quòd quidam limitant conclusionem, nisi delegatus sit Cardinalis; tunc enim sibi est credendum, licet literas delegationis non exhibeat. Sic Host. Speculator, Panorm. quos refert Felinus dicto cap. cum in iure, n. 6. & eorum fundamenta ibi refert. Sed meritò contrarium tenet ibi Felinus, multos referens num. 6. & late probans, ac soluens fundamenta contraria.

Maius autem dubium est, an si iudex delegatus citat aliquem, vt coram se compareat, teneatur ostendere copiam suæ delegationis, vel credatur ei dicenti se esse delegatum. Quidam affirmant non esse necessarium ostendere, sed citatum teneri comparere, licet parti comparenti teneatur dare copiam rescripti; & hoc quando citatus esset in eodem loco, in quo iudex vel modicum distaret, secus vbi multum distaret. Ratio quæ dicitur modicum præiudicium in comparando, ex quo iudex est in eodem loco, & ex hoc quòd illi asserit se esse delegatum, oritur dubium iurisdictionis. Sic Felin. dicto cap. cum in iure, num. 5. licet in principio, hanc sententiam asserat sine dicta limitatione; at mox adhibet dictam limitationem. Idem additionator ad Felinum ibi vers. si delegatus, Panorm. cap. præterea, de dilat. num. 5. & ibi Butrio, Syluest. supra.

At verius est sic citatum non teneri comparere, nisi delegatus exhibeat delegationis literas, quia procedit eadem ratio; cum enim citatus ignoret citantem esse suum iudicem, nec pro iurisdictione ipsius delegata, eo quòd est odiosa, præsumendum sit, non video, quare citatus teneatur ei obedire. Et idem colligitur ex cap. præterea, de dilat. in principio; & hanc dicit esse communem additionator ad Felinum supra, Ioan. Andr. dicto cap. præterea, vers. hic habes expressum. & ibi Innoc. num. 1. Butrio cap. super litariis, de rescriptis, & dicto cap. cum in iure, num. 3. Maranta supra num. 59. Speculator, Lupus, Alexand. Decius, Guido Papa, quos refert Felin. dicto cap. cum in iure, num. 5. idem tenet Bart. aut. qui semel, vers. expeditis contrariis, C. quomodo, & quando iudex, & expressus l. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit, vers. sed iuxta hoc quero, glossa cap. si Episcopus, quest. 2. vers. conuocari, ibique Archid.

Ex dictis fit, quòd si delegatus excommunicetur non obediens sibi, petitus, vt delegationis literas exhibeat, eisque non exhibens, non tenet excommunicatio, in culpa enim non est alter non obediens. Sic Panorm. dicto cap. cum in iure, num. 3. Butrio ibi num. 3. Archid. ibi initio. Felin. ibi n. 3. Innocent. cap. venerabili, de consensu, num. 5. Syluest. supra.

N n His

10 His præmissis, vt resoluamus dabium initio propositum, præmittendum est, quòd Alguazellus non potest capere aliquem, nisi in fragranti debito absque mandato iudicis, vt habetur l.10. r.9. part.2. & ibi Gregor.Lopez alios allegans, versic. sin mandato, idem habetur l.7. tit.23. lib.4. recopil. & ibi Azebedo num.1. Auiles cap.35. Prætorum, glossa mandato, num.1. Xuares l.2. tit. de los embrazamientos, lib.2. legum fori, versic. sed unum tene. Et hoc mandatum debet esse speciale, vt tenent Bartol. Felin. & Alexand. quos refert, & sequitur Azebedo ibidem num.2. & probat l.2. tit.29. part.7. debetque insuper mandatum esse in scriptis, nec potest per testes probari, vt tenet Carolus de Grassalis, quem refert, & sequitur Azebedo ibi num.3. Xuares supra. Perez lib.2. ordinum, tit.14. l.8. Auiles referens Iasonem, Baldum, & aliquos textus dicta glossa mandato, num.2. & cap.1. pratorum, glossa cartas, num.6. Immo nec citare potest Alguazellus, nisi expressè sibi sit mandatum à iudice. l.3. tit.3. lib.4. recopil. vbi & Azebedo multos referens num.23. & dicta l.7. num.1.

11 Nota tamen, quòd dum dicimus posse Alguazellos capere absque mandato iudicis delinquentem, dum est in fragranti delicto, intelligitur etiam post delictum commissum, quando est in fuga, vt tenent Bald. Hippolytus, quos refert, & sequitur Auiles cap.1. pratorum, glossa cartas, num.6. versic. & in quantum, & cap.35. gloss. mandato, num.5.

12 His præmissis circa casum initio propositum, an scilicet teneatur Alguazellus ostendere scripturam mandati iudicis, quando vult aliquem capere non in fragranti delicto, sed, v.g. ob debita. Quidam dicunt, non teneri ostendere, quando iudex capturam præcipiens est in eodem loco, sed statim dicto Alguazelli asserentis ita sibi fuisse iussum. Vnde limitant, quòd Alguazellus non possit capere absque mandato in scripturis, vt intelligatur præterquam in eo loco, in quo est iudex. Sic Iason Lex quæcumque, num.5. ff. si quis in ius vocatus. Grammaticus consil. 54. num.17. quos refert, & sequitur Auiles cap.35. pratorum, glossa mandato, num.3. in additis de nouo.

13 At dicendum est teneri ostendere mandatum capto id petenti; aliàs potest captus impune ipsi resistere. Probat ex dictis, quia cum Alguazellus ad capiendum in hoc casu sit merè delegatus, non tenetur ei captus obedire, nisi literas suæ delegationis ostendat, & vt diximus, delegatus tenetur ostendere, quando pars petit. Sic Paris de Puteo, & Corsetus, quos refert, & sequitur Azebedo textus allegans lib.4. recopil. tit.23. l.7. num.4. & 5. vbi dicit hæc de causa defendisse quosdam, qui non occurrerunt voci cuiusdam Alguazelli pro parte Regis auxiliium postulantem, dum debitorem quandam capere vellet, debitor resistebat ei, eo quòd mandatum ad ipsum capiendum non demonstrabat.

An Archiepiscopus in diocesis suorum suffraganeorum possit consistere officialem foraneum ad cognoscendum de causis appellacionum sui suffraganeum ad ipsum Archiepiscopum deuoluitis, vel deuoluendis.

Dico primò non posse; quia non potest iudicare in diocesi suffraganeæ, vt expressè probatur cap.1. de offic. ordin. in 6. Sic Paz practica, 2. tomo praludio 1. num.19.

Secundò dico, quòd si de consuetudine speciali habeat ponere, tunc poterit, dicto cap.1. §. quia in causis. Ex qua consuetudine Archiepiscopus Compostellanus ponit vicarium foraneum in diocesi Salmantina, qui cognoscit de causis suffraganeorum suorum totius provincie per appellacionem ad eum deuolutis, vel alio modo ad eius cognitionem pertinentibus; & sic à sententiis Episcoporum suffraganeorum, vel eorum officialium recta via appellatur ad hunc vicarium foraneum; & à sententia ipsius Episcopi Salmantini, vel eius vicarij recta via appellatur ad ipsum Archiepiscopum Compostellanum, qui postmodum causam delegat huic vicario suo foraneo Salmantice existenti: quam delegationem debet, & potest facere, iuxta textum in dicta cap.1. & ibi glossa verbo, possunt, & cap. vt litigantes, de offic. ordin. in 6. Sic Paz ibi, num.19. & 20.

An Clericus possit coram iudice laico conueniri ratione obligationis realis.

Sensus dubij est, an quando clericus emit doctum, super quam est impositum aliquod tributum, v.g. aliquis census, an per iudicem laicum possit fieri exequutio in ea domo censui obligata.

Supponendum est, quòd actor debet conuenire clericum coram suo Episcopo, & non coram iudice seculari, cap.1. & c. diligenti, de foro compet. cap. inolita, & cap. placuit. l.1. q.1. l.5. tit.3. lib.1. recopil. Maranta de ordine iudic. d.1. num.2. fol.98.

Quod adeò verum est, quòd si clericus datus sit fideiussor coram iudice seculari, non potest priuilegio fori renuciare, vt coram ipso possit conueniri. Gratian. alios referens regula 9. num.4. Gutierrez l. nemo potest. ff. de legat. 1. num.106. Gregor. Lopez l.45. tit.6. part.1.

Item licet clericus falsum deponat coram iudice seculari, non per ipsum, sed per Ecclesiasticum est puniendus. Sic contra quosdam Gratian. alios referens dicta regula 9. num.6. Iulius Clarus practica crimin. §. finali, quest. 38. num.14.

Item adeò est hoc verum, vt si laicus cum clericis simul delinquat, vel sit debitor, multi Doctores, quos refert Couarr. vbi infra, dicunt conueniendum esse laicum coram iudice Ecclesiastico coram clericis priuilegium: quod tamen minus verum est, nec praxi seruari, sed clericus coram Ecclesiastico, laicus verò coram iudice seculari conueniendus est. Sic tenent multi, quos referunt, & sequuntur Padilla l.1. §. si libellum, C. de diuersis scriptis, num.6. Iulius Clarus dicta quest. 38. num.27. Gratian. dicta reg. 9. n. 5. Couarr.

Couarr. quest. practica, cap. 34. num.1. Quod bene limitat num.2. nisi causa sit indiuidua, & communis, ita vt nulla possit congrua distinctio, nec diuisio fieri inter locios, quorum alter habet fori priuilegium; tunc enim rota causa etiam quoad locios non habentes fori priuilegium, erit tractanda coram iudice habentis priuilegium fori. Idem Maranta supra num.24. & alij, quos hi referunt. Quod intelligitur quando plures conueniuntur vt singuli, secus si vt vniuersi: vnde si esset aliqua vniuersitas, vel collegium, vbi essent clerici, & laici, si esset conueniendum, debet attendi, an sint plures clerici, vel laici; quia si sint plures clerici, tanta vniuersitas reputatur Ecclesiastica, & conuenitur coram iudice Ecclesiastico; si verò plures laici, dicitur collegium secularare, & conuenitur coram iudice seculari; quia in indiuiduis quando plures conueniunt, vt collegium, denominatio fit à maiori parte, licet ea indignior sit; quando verò considerantur vt singuli, denominatio fit à digniori, licet ea minor sit. Sic alios referens Maranta ibi n.23. Couarr. ibi n.1. & subdit quòd si par sit numerus laicorum, & clericorum, accipitur denominatio à clericis, & censetur torum collegium Ecclesiasticum.

6 Item in tantum gaudet clericus priuilegio fori, vt possit hanc exceptionem opponere quocumque tempore, etiam post sententiam, vt latè Iulius Clarus supra quest. 36. & Couarr. quest. practica, cap.33. à num.5. vbi optimè tractat an tunc dammandus sit expensis, & n.3. tractat latè qualis probatio clericatus sit.

7 Potest tamen iudex laicus dare curatorem laicis clericis. Sic alios allegans Gratian. ibi num.14. Mieres de maioran. l. p. q. 58. num.64.

8 Item iudex laicus dat curatorem ad litem clerico minori litiganti coram se, quia semper talis curator datur per iudicem, coram quo lis veretur. Sic alios referens Maranta supra num.29.

9 Item quando iudex laicus fecisset depositum penes clericum, postet præcipere clericis, quòd restituat. Sic alios referens Maranta supra num.37.

10 Veniendo ergo ad dubium initio propositum, Guillelmus l. de bis, C. de Episcop. & Cleric. dicit in actione reali, vt si deberet tributum ex sua possessione, posse clericum conueniri coram iudice seculari; quia tunc magis conuenitur res ipsa, quam persona; quod Bartol. l. Imperator, ff. de publican. dicit esse multum notandum; & Gregor. Lopez l.5. tit.6. part.1. vers. Por raxom. dicit cum Baldo dicta l. de bis, quòd quando possessio habens tributum emittit, vel alia via deuenit ad clericum, potest iudex secularis facere exequutionem in illa re, non tamen potest aliquid facere in persona clerici. Idem Olanus dicens communem in concordia, littera C. menc. 31. Gutierrez lib.1. pract. quest. 4. num.2. Quelada quest. iura, cap.4. num.15. Albeicus autem statutus, num.7. C. de Episcop. & Clericis, & Host. in summa tit. de foro compet. §.2. dicit, quòd quando iudex Ecclesiasticus in hac executione esset negligens, postet iudex secularis eius negligentiam supplere: quod non potest in actione personali.

11 At dicendum est etiam in actione reali conueniendum esse clericum coram iudice Ecclesiastico. Ratio, quia licet conuenire clericum ratione tributum respiciat onus reale, at stare in iudicio respicit

personam; & sic persona clerici subiceretur iudici seculari. Item quia si persona est exempta, ergo & res, l.2. ff. de censibus. Item autem statutus, C. de Episcop. & Cleric. prohibetur ne clericus trahatur coram iudice seculari in criminali causa, nec ciuili, at causa realis est ciuili. Sic tenent multi aliis rationibus probans Panormit. cap. qualiter, de iudic. num.8. & cap. Ecclesia sancte Marie, de constitut. num.22. Maranta supra num.2. Sozinius cap. sanè, de foro competem. Collectarius, quem refert Panorm. dicto cap. qualiter, num.8. vbi etiam addit Panorm. esse minus verum dictum Hostienf. citatum, quia iudex inferior, qualis est secularis, non debet supplere defectum iudicis superioris, qualis est Ecclesiasticus.

Tandem nota, quòd si clericus est tutor laici, & sit conueniendus pro debito sui pupilli, & conueniendus coram iudice seculari: & contra si laicus sit tutor clerici, & sit conueniendus pro debito sui pupilli clerici, debet conueniri coram Ecclesiastico, quia vtroque casu perinde omnino est, ac si conueniretur pupillus. Sic docti Iurispeti.

An si pecora clerici damnnum inferant in pascuis alienis, vel fructibus vctitis, possint per iudicem secularem capi.

Aliqui dicunt, quòd si pro supra dictis agatur contra clericos, conueniendi sunt coram iudice Ecclesiastico; quia iudex laicus non est competens contra ipsos: & sic nequit eos compellere ad solutionem dictarum pecuniarum: si verò agatur contra res clericorum, & sic contra animalia damnantia, pro pecnis statuto villa, vel vrbis impositis, iudex secularis erit competens, quia ipsa animalia, quæ damnnum inferunt, sunt de foro seculari. Et probatur ex l.12. tit.3. lib.1. nona recopil. vbi sic dicitur, si fuerit ballado, que las bestias, y ganados de los clerigos hazen daños, en razon de pagar las penas, y lo que assi fuere ordenado, todos assi clerigos, como legos lo paguen, y que las renadas se cobren, assi de los vnos, como de los otros. Item, quia ipsa animalia, quæ damnificant, sunt de foro seculari. Sic tenet Gutier. lib.1. pract. quest. 4. dicens sic obtinuisse in quadam lite, cum in Pincianum Curiam res delata esset per modum violentie. Ad idem est Azebedo lib.1. recopil. tit.3. l.12. vbi inquit, quòd quando damnnum petendum est à clerico, debet peti coram Ecclesiastico, quia debet lis agitari, & audiri clericis; sed si pecna exigenda est secundum statuta, vel loci consuetudinem, vel id quod solgendum est pro pastura, est distributum per distributores communiter ad hoc destinatos, tunc ex bonis clericis potest secularis capere, vt soluat, vel potest pignora capere, & sic dicit obtinuisse in quadam lite. Pro eadem sententia facit, quòd decidit Lucas de Penna Libellum, C. de natiuis non excus. lib.11. vbi resoluuit, quòd Princeps secularis potest statuire, quòd animalia clericorum à suis pascuis arceantur, vel etiam pascuis priuatorum, & quòd si inueniantur in illis pascuis sumentes, soluant pecnam; aliàs impune possint offendere quem refert, ac sequitur Auiles cap.17. pratorum, glossa buenas, num.12. & dicit eleganter dictum Gutierrez dicta quest. 4.

Cæterum verius existimo non posse iudicem sæcularem procedere contra personam, nec contra res clericæ, quia bona accessoria sunt personæ. Et probatur ex his, quæ latè dixi *suprà* de tributis & vengalibus *dub. 55. cap. 3. §. quod veritur in dubium*. Et pro hac sententia est Gregor. Lopez *part. 7. tit. 15. §. 14. vers. el ganado*. vbi dicit clericos per suum iudicem Ecclesiasticam damnandos esse, quando eorum animalia damnificant, & Castillo *l. 70. Tauri, num. 18*. vbi dicit, quod clericus in his casibus, si contraueniant, puniuntur penis statuti per iudicem Ecclesiasticum.

Nota tamen, quod iudex sæcularis posset procedere contra clericum pastorem, propter malam custodiam, vt soluant penam, & damna. Sic Gregor. Lopez *ibi*. Anton. *cap. grauem. de sentent. excommunicat. & ibi* Ioan. Andr. Cardin. & Anchar. *ibi*. Auendaño *1. p. cap. pratorum, cap. 4. num. 30.*

D V B I V M XXXII.

An appellatio suspendat sententiam censurarum, scilicet, suspensionis, & excommunicationis, & interditi, ita vt hæc censura post appellationem lata sint nulla.

VT huic dubio plenè satisfiat, oportet præmittere aliqua de appellatione, quæ per diuersas difficultates aperitur.

Prima difficultas quid, & quotuplex sit appellatio.

Primò dico, quod appellatio est à minori ad maiorem, seu superiorem prouocatio, *cap. omnis oppressus 2. quest. 6. & cap. si quis, & cap. placuit*. docet Syluest. verbo appellatio, *in fine*, & omnes.

Secundò dico, quod licet Baldus *rubr. de appellat. dicat esse quadruplicem appellationem*; at, vt bene notat Neuo *rubr. de appellat. num. 20. 21.* proprius loquendo, & secundum quod communiter loquuntur canones, est duplex: quædam extrajudicialis, vt quando appellatur ab actu omnino factò extra iudicium: vt si appellatur à collatione beneficii, electione, præsentatione, vel à quocumque alio, quod fit ex publico officio, vel quasi publico, vt *l. 1. §. solet ff. quando appell. sit. Quædam verò iudicialis, scilicet quæ interponitur in iudicio, siue ante litem contestatam, siue post: hæc quando interponitur in iudicio, siue ante litem contestatam, siue post, dummodo interponatur ante sententiam definitiuam, dicitur appellatio ab interloquutoria; quando autem ab ipsa sententia definitiua, dicitur appellatio à definitiua.*

Pro maiori intelligentia nota, quod triplex est sententia, quædam interloquutoria, quædam definitiua, quædam mixta. Interloquutoria, & definitiua in hoc distant, vt bene Syluest. verbo sententia, *quest. 3. & 4.* & Francus *cap. cum cessante, de appellat. num. 36.* & glossa *Clement. 1. de sequestrat. scilicet. vers. definitiua*; quod definitiua est, quæ fertur super causa principali, de qua lis agitur, non super incidentibus, vel emergentibus: interloquutoria verò, quæ fertur inter principium, & finem causæ super his, quæ incident, vel emergunt super ipsa causa. Et *ibi* latè prosequitur Francus, & Rebuff. statim citandus de diuersis sententiis, an sint interloquutoria, vel definitiua. Interloquutoria verò mixta est, quæ habet vim definitiuam, & partim interloquutoriam; quia scilicet non ab-

solut totum negotium principale, & partim definitiuam, quia alicui parti principali finem imponit. Est ergo hæc interloquutoria habens vim definitiuam, vt docet Butrio *confil. 6.* quæ negotium inter partes ex toto determinat, & definit; seu, vt dicit Rebuff. *l. quod iussit, in præfatione, num. 42. ff. de re iudic.* quæ causam principalem non definit, sed vnã partem substantialem, nec toti causæ, sed aliquando instantiæ finem imponit.

Secundò nota, quod appellatio extrajudicialis potest dupliciter fieri, scilicet vel à iudice extrajudicialiter procedente, vt si appellatur ab Episcopo, vel exequutore, ne det beneficium, vel secundò ab ipsa parte faciente grauamen aliquod alteri. Sic Maranta *practica 6. part. tit. quandoque appellatur, num. 278.* Francus *cap. bona, de appellat. & ibi Neuo num. 40.*

Tertiò nota, quod multæ sunt differentiæ inter appellationem iudicalem, & extrajudicalem, de quibus latissimè Francus *cap. bona, de appellat. & ibi Panorm. & Neuo*; sed præcipue sunt hæc.

Prima differentia, quod extrajudicialis valet, licet sit generalis respectu personarum, seu grauaminis, & valet à futuro grauamine, *cap. bona, de appellat. at iudicialis non valet generalis, nec à futuro grauamine, sed specialis, & à præsentis grauamine debet esse, cap. ut debuit, & cap. cum causam, in fine, de appellat.* Sic Francus alios referens *dicit cap. bona, num. 4. & ibi Neuo num. 45. 46. Panorm. ibi num. 9. & 10.*

Secunda differentia est, quod appellatio extrajudicialis quando fit ab ipsa parte, habet vim citationis in causa beneficii, & tenetur pars contraria, à qua appellatur, coram iudice ad quem comparere sine alia citatione, aliàs proceditur in illa causa in eius contumaciam; & dantur in hoc duo termini. Primus est vnus mensis ad iter arripendum à die interpositæ appellationis. Deinde post aduentum appellantis expectatur appellatus per viginri alios dies, intra quos si non compareret, proceditur in eius contumaciam, *text. & ibi gloss. vers. absentia, cap. 1. de elect. in 6.* In aliis autem causis non beneficiis non operatur hunc effectum sine citatione, vt bene Abbas *cap. cum sit Romana, de appellat.* Hæc Maranta *practica, 6. part. tit. & quandoque appellatur, num. 279.* & dicit esse mirabilem effectum; de facili enim potest decipere aduersarium, qui te molestat super aliquo beneficio, appellando ab eius molestia ad Papam, & deinde producendo omnia acta tua, quæ faciunt pro victoria tue causæ: nam pars appellata non aduertet in comparando expectans se citari: & sic poteris formare processum, & facile obtinere, cum non habeas contradictonem. Hæc Maranta *ibi*, dicens sic pluries vidisse obseruari.

Tertia differentia est, quia in iudiciali causa appellandi debet esse vera, *cap. ut debuit, & cap. interposita, de appellat.* sed extra iudicium satis est, quod causa sit verisimilis, & probabilis, vt si verisimiliter timui grauati in aliqua re, licet non sum grauatus, possum extra iudicium appellare, *cap. bona, de appellat. & Clement. sicut, eodem tit. Sic Panormit. eodem cap. bona, num. 7. & ibi Neuo num. 40.*

Quarta differentia, quia iudicialis dicitur proprie appellatio, & extrajudicialis non, sed dicitur prouocatio:

prouocatio: vnde in dispositionibus odiosis non comprehenditur nomine appellationis. Sic Neuo *cap. bona, de appellat. num. 4. r. & ibi Panorm. num. 8.* licet idem Panorm. *cap. finali, de seq. posses.* dicat comprehendendi.

Quinta differentia, in petitione apostolorum, quia in iudiciali semper sunt petendij in alia verò non semper, vt dicam *infra*.

Sexta differentia, quod excommunicatus non potest appellare extrajudicialiter: potest tamen iudicialiter, quia hoc est se defendere, illud verò est agere. Pro cuius intelligentia nota, quod quidam absolute dicunt excommunicatum non posse appellare. Sic Lancelotus alios referens, *de attent. 2. part. cap. 12. limitat. §. 1. ad 19. Enríquez lib. 13. de excommunicat. cap. 7. num. 5.* Innoc. autem fuit sibi contrarius, quia *cap. dilecti, de maiorat. & abedient.* tenuit posse appellare extrajudicialiter, sed *cap. cum inter, de except.* tenuit contrarium; & Cardinal. *eodem cap. dilecti*, dicit nunquam posse excommunicatum appellare extrajudicialiter, etiam à iudice extrajudicialiter procedente. Sed sic distinguendum est, aut appellatio non est merè extrajudicialis, vt si à iudice extrajudicialiter procedente, vt si appellatur ab exequutore volente prouidere de beneficio: & tunc potest excommunicatus appellare; quia si exequutor assumit partes iudicis, iam est iudicialis appellatio: si verò non assumit, non est merè extrajudicialis, cum collatio fiat ab habente iurisdictionem. Aut appellatio est merè extrajudicialis, & tunc non potest; quia talis appellatio est prouocatio ad causam: vnde dicitur ipse agere, & prouocare ad iudicium, quod est interdictum excommunicato. Sic Ioan. Andr. Archidiacon. & Dominicus *cap. pia, de except. in 6. Neuo cap. bona, de appellat. num. 46. & ibi Panormit. num. 10. & cap. cum inter, de except. vbi & Immola.*

Septima differentia, quia in appellatione iudiciali annus ad prosequendam appellationem incipit currere à die interpositæ appellationis, sed in extrajudiciali à die illati grauaminis, *Clement. sicut, de appellat. Neuo d. cap. bona, num. 46.*

Octaua differentia respectu suspensionis, quia appellatio iudicialis suspendit iurisdictionem iudicis à quo in totum quoad illam causam; at extrajudicialis non suspendit actum de præterito, nec etiam actum futurum consequentium ad actum de præterito, *cap. constitutus, de appellat.* Vnde si appellatur à collatione beneficii, vel confirmatione electionis iam factæ, sicut ipsa confirmatio, vel collatio non suspenditur per appellationem subsequentem; ita nec actus inuestituræ, nec traditio possessionis, ex quo sunt actus consequentium ad ipsum actum collationis vel confirmationis de præterito. Vnde tantum suspendit, quod fit postea contra ipsam appellationem. Sic Neuo *cap. bona, de appellat. n. 47. & ibi Panorm. num. 10.*

Hinc fit, quod in appellatione iudiciali reuocantur omnia attentata, etiam qua non sunt directè contra appellationem; sed in extrajudiciali tantum, quæ sunt contra appellationem. Sic Maranta *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 40. 1. Francus cap. 1. de appellat.*

Nona differentia ponitur ab aliquibus respectu termini ad appellandum. Sed de hac *infra*.

Decima differentia, quod appellatio iudicialis

potest fieri ad proximum superiorem; sed extra iudicium non potest appellari nisi ad illum, qui potest adiri per viam querelæ. Sic Neuo *cap. bona, de appell. num. 48.* Panorm. *cap. dilecti, el. 2. de appell. num. 6. 7.* vnde infert Panorm. non posse ab Episcopo ad Archiepiscopum appellari extrajudicialiter, nec à subditis Episcopi suffraganei ad Archiepiscopum; quia Archiepiscopus non potest per viam querelæ eos audire, sed tantum per viam appellationis, *cap. pastorali, de offic. ordin.* Sed Decius *eo cap. dilecti, num. 9.* impugnatur hæc differentiam, & sic dicit posse ad Archiepiscopum appellari, etiam extrajudicialiter.

An verò extrajudicialis sit interponenda in præsentia iudicis, & eo deficiente, coram honestis personis, *infra* dicam.

Vltimò dico, quod appellatio alia est verbalis, quæ fit verbis, vt fit communiter, alia facti, quæ fit factò per arreptionem itineris ad superiorem, vt habetur *cap. dilecti, el. 2. de appellat.*

Nota primò, quod glossa *eo cap. dilecti, vers. factò*, dicit tantum habere locum appellationem hæc facti, quando iter arripitur ad Sedem Apostolicam, quia in hoc casu expressè loquitur illud caput. Sed melius *ibi* Decius *num. 9.* dicit illud esse, quando ad alios superiores. Et in eo cap. ponitur de itinere ad Sedem Apostolicam tantum gratia exempli; quod non ardet regulam.

Secundò nota quosdam dicere, quod hodie iter arreptum non habetur per appellationem post sententiam, sed viua voce est appellandum in contenti, vel in scriptis, quando appellatur ex interuallo, vt dicam *infra*; sed ante sententiam videtur appellare qui iter arripit. Sic glossa *cap. dilecti, el. 2. de appellat. vers. factò*; & *cap. ad reprimendam, de offic. ordin. vers. conquestus*. Idem Hostiens. *d. cap. dilecti*; & addit hæc, quoniam ex quo quis vocatus est ad iudicium, nunquam arripendo iter, videtur hodie appellasse. Idem Lapsus *allegat. 39.*

At verus est etiam hodie arreptionem itineris ad superiorem habere vim appellationis facti, seruatis, quæ seruari debent in appellatione verbali. Sic Nauarr. *lib. 2. consil. in antiquis, tit. 17. de sentent. & re iudic. consil. unico, num. 7. in nouis lib. 2. tit. de appell. consil. 5. num. 7.* Decius *cap. dilecti, el. 2. de appellat. num. 9.* Henricus *ibi num. 4. & 5.* Neuo *ibi num. 15.* Anton. *ibi sine*, Panorm. *ibi num. 5.* vnde infert, quod sicut appellans in iudicio, vel extra ante definitiuam, tenetur exprimere causas in scriptis, & petere apostolos; ita hic, qui arripit iter: vnde sic debet dicere superiori, Tu me grauas in tali articulo, nolo amplius litigare coram te, sed adeo Papam, & peto apostolos; tunc enim licet non dicat, appello, itinerando censetur factò appellare. Similiter si appeller à definitiua, vel extra iudicium, vt seruet ea, quæ in ea feruari debent. Hæc Panorm. Vnde hæc arreptio itineris debet esse intra decem dies datos iure canonico, ad appellandum. Sic Lancelotus *de attent. 2. p. cap. 12. limit. §. 1. num. 115.*

Secunda difficultas sit. Quotuplex sit appellationis effectus?

Sit conclusio. Duplex est principalis effectus appellationis. Primus est deuolutiuus, id est, deuoluit cognitionem causæ ad iudicem, ad quem appellatur, *cap. dilecti, cap. ut debuit, de appellat. l. eos, l. a proconsulibus, C. de appellat. & sic eximit litigantem à iurisdictione iudicis à quo, quoad*

illam

illam

illam

illam

illam

illam

illam

illam

illam

illam

illam causam, & transfert ad iurisdictionem iudicis ad quem. *cap. dilectus, cap. ad audientiam, de appellat.* Secundus effectus est suspensiuus, suspendit enim, & non extinguit sententiam, *cap. venientes, de iureiur. cap. pastoralis, §. preterea, de offic. deleg. cap. de appell. l. precipimus, eo casu, C. de appellat.* Qualiter autem hoc habet verum in appellatione extrajudiciali, dixi *supra*.

25 Hinc inferitur hæc regula, quod appellatio ligat statim manus iudicis à quo, eiusque iurisdictionem suspendit sine alia inhibitione, adeo quod nil potest facere appellatione pendente: immo nec ante interpositam appellationem infra terminum iure concessum ad appellandum, scilicet infra decem dies, l. 1. & ibi Bart. ff. *nil nou. appellat. & cap. non solum, de appellat. in 6.* & ibi omnes, & docet optime Maranta *practica 6. part. tit. & quandoque appellatur num. 400. & 173.*

26 Hæc tamen regula præter aliquas limitationes, quæ non faciunt ad rem præsentem, de quibus consule Dueñas *regula 42.* & Maranta *proxime citatum à num. 174. & sequ. ad 207.* patitur alias limitationes, quæ ad rem faciunt.

27 Prima limitatio est, quod fallit, quando postmodum appellatio non fuisset interposita in tempore debito, tunc enim cessant attentata, & gesta pendente termino ad appellandum non reuocantur. Sic Dominicus *cap. venerabilibus, §. porro, de sentent. excommuni. in 6. ad finem;* & glossa *ibi versic. secundo nota.* Francus *ibi num. 6.* Felinus *cap. quoad consultationem, de sentent. & re iudic. num. 38.* Lancellotus, dicens sic esse reuolutum in curia Burgensi, & esse commune, *de attentat. 2. part. cap. 1. num. 42.* Couart. *pract. cap. 23. num. 2. vers. illud tamen.*

28 Ex quibus, inquit Lancellotus *ibi n. 23.* substituendum videtur de eo quod legitur in decisione Mohedan. 1. *o. sub rubr. de præbend.* quod prouisio facta per Papam infra decem dies datos ad appellandum, non conualecit, si verè postea non appelleretur: & decisione Chiffanen. 1. *incipiente, in termino ad appellandum, in fine,* vbi refertur, quod collatio facta ab ordinario, pendente termino ad appellandum à sententia priuatoria, est nulla, licet appellatio non interponatur postea.

29 Secundò limita regulam, nisi pendente appellatione appellans aliquid contra appellationem innouet; potest enim tunc index à quo, procedere contra illum. Probatur ex *cap. cum teneamur, de appellat. vbi habetur, quod si appellans turbatur in possessione per aduersarium, appellatione pendente, potest index à quo contra illum procedere, & tueri in possessione.* Quem textum licet variè intelligant Doctores, at communis intellectus est, vt possit index à quo reuocare nouiter attentata pendente appellatione, & ratione nouiter attentari possit se intromittere, quia illa est noua causa. Sic glossa *ibi,* Panorm. *ibi num. 1. & 4.* dicens communem Berouius *rubr. de appellat. num. 46.* Maranta *practica 6. part. tit. & quandoque appellatur, num. 194.* Decius *dicto cap. cum teneamur, num. 4.* 18. Francus *ibi num. 13.* Innocent. *ibi.* Ioan. Andr. *num. 2.* Immo *num. 1. 3.* Cardin. *ibi.* Anton. *ibi num. 6.* Anchar. *num. 3.* Henricus *num. 1. & 1.* Hoff. *ibi initio,* & est similis textus, & glossa *vers. districtus, cap. 2. de iurim. conr. conra interd. Ecclesie,* vbi index à quo pendente appellatione iubet partibus, ne de nouo contrahant.

Nota primò hoc habere verum, licet index à quo detulerit appellationem; quia hæc est causa noua. Sic Neuo *dicto cap. cum teneamur, num. 8.* Immo *num. 5.* Anton. *num. 7.* Lancell. *de attent. 2. part. cap. 12. limitat. 4. num. 23.* Federic. *consil. 83.* Ioan. Andreas *cap. cum appellationibus, de appellat. in 6.* Item habet verum, licet index ad quem canonice inhibuisset iudici à quo, ne aliquid attentaret; quia inhibito operatur in his, quæ sunt contra appellationem: facit textus *cap. audita, de restitut. spoliator. Sic Neuo ibi num. 9.* Francus *num. 2. 1.* Lancell. *num. 19.*

Sed dubitatur, an hoc procedat in iudice delegato, vel tantum in ordinario. Quidam dicunt tantum procedere in ordinario. Ratio, quia per appellationem tantum suspenditur eius iurisdictione quoad illam causam; quare cum id, quod innouat, sit causa noua ratione iurisdictionis generalis, quam habet, potest se in illa intromittere; secus in delegato, quia cum tantum habeat iurisdictionem in illa causa, & per appellationem sit suspensa, nil potest. Sic Berouius *rubric. de appellat. num. 46.* glossa *dicto cap. cum teneamur, vers. pretermissio.* Idem Anton. *ibi num. 6. 7.* nisi (inquit) oppositum esset ei delegatum: quod raro fit. Idem Panorm. *ibi num. 5.* & Lancell. *proxime citatus, n. 26.* limitant ambo, quando delegatum iam detulit appellationi: secus antea.

At verius est habere etiam locum in delegato, licet detulerit appellationi; nam per delationem appellationis non abdicatur in totum iurisdictione iudicis à quo; appellante enim non prosequente, reuertitur iurisdictione ad ipsum. Sic tenet reprobus Panormitanum Neuo *dicto cap. cum teneamur, num. 23.* Cardin. *ibi.* Idem dicunt fortè esse verum Innocent. & Ioan. Andr. *ibi n. 2.* idem videtur tenere Anchar. *ibi num. 3. fines;* & tenet Henricus *ibi num. 2.* saltem quando ipse appellans innouaret; secus, si alius: & in hoc casu dicit fortè esse verum Holtien. *ibi.*

Hinc inferunt Doctores non esse suspensam iurisdictionem iudicis à quo in reuocantibus ad faciliorem exitum cause appellationis, dummodo abstineat à cognitione cause appellationis, & sunt talia, quæ possunt experiri absque cognitione cause appellationis: & hinc euenit, vt index à quo appellatione interposita possit præfigere terminum ad prosequendum appellationem, vt dicam *infra.* Sic Neuo *dicto cap. cum teneamur, n. 7. & 8.* Immo *ibi n. 1.* Ant. *n. 3.* Decius *n. 4.* Francus *n. 3.* Berouius *rubr. de appellat. num. 46.* Lancell. *de attent. 2. part. cap. 12. limit. 4. n. 8. & 28.* & est communis. Maranta *practica 6. part. tit. & quandoque appellatur, num. 196.* Dueñas *regula 42. num. 17.*

Secundò inferunt Doctores, quod appellans ad eundem iudicem à quo, non super appellatione interposita, sed super innouatione, non videtur renuocare appellationi suæ. Sic Maranta *proxime citatus, n. 42. 5.* & Panorm. *dicto cap. cum teneamur, n. 2.* Neuo *ibi num. 10.* glossa *ibi vers. pr. exormisio.* Decius *num. 6.* Francus *num. 4.* Cardin. *ibi.* Innocent. *ibi.* Immo *cap. gratum, de offic. deleg. & ampliat Decius, licet petat vt à iudice.*

Tertiò inferunt iustificatio praxis iudicium Ecclesiasticorum, dum enim index laicus extrahit reum ab Ecclesia, præcipit Ecclesiasticis sub excommunicatione, vt restituat Ecclesie, appellat laicus, si non obstante appellatione, vellet

vellet laicus innouare, vt dampnando reum, ipsum excommunicat Ecclesiasticus: & hoc ratione nouæ cause, scilicet innouandi pendente appellatione, iuxta dictum *cap. cum teneamur.*

36 Tandem intellige dicta in hac limitatione, quod scilicet index à quo possit pendente appellatione procedere, quando aduersarius innouat, quando alius esset contentus: secus si contradiceret. Sic Lancell. *proxime citatus, num. 27.* Francus, & Panorm. *cap. consuetus, de appellat.*

37 Tertiò limita regulam principalem positam, vt intelligatur de appellatione à diffinitiuâ: secus in interlocutoria, licet enim appellatio ab interlocutoria eximat appellatentem à iurisdictione iudicis à quo, *cap. ad audientiam, & cap. dilectus, de appellat. at non ligat manus iudicis à quo, quin possit procedere ad vltiora, donec per iudicem appellationis fuerit inhibuitum, vt habetur expressè *cap. non solum, de appellat. in 6.* vbi Glossa *versic. ante,* reddit rationem differentie, quia appellatio ab interlocutoria, vel grauamine debet proponi expressè causa probabilis, nec fat esse probabile, nisi sit verè, & interposita, *de appellat. in principio;* & sic esse necesse vt prius constet de veritate. Sic omnes, & præcipue Lancell. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 1. a num. 1. & sequ. ad 11.* Maranta *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 172.* vbi addit, quod potest procedere vsque ad definitiuam includit, donec inhibeatur, non obstante appellatione: nec requiritur aliqua citatio partis, sed index potest procedere ad omnem actum vsque ad sententiam parte non citata, ex quo appellando videtur se facere contumacem, & declarare animo suum, & non vult comparere, *cap. eum, qui, de dolo, & contum. in 6. & Clement. 1. eodem tit. verum quando index appellationis pronunciat bene appellatum, omnia attentata reuocantur.* Hæc refertur Bart. & Baldum Maranta *ibi.**

38 Hæc tamen tertia limitatio, quod potest index pendente appellatione ab interlocutoria vlti procedere, debet intelligi cum aliquibus sublimitationibus. Prima est, nisi index à quo sit inhibuitus per iudicem ad quem, *cap. non solum, de appellat. in 6.* Quod tamen intellige, quando inhibuitio fuit legitimè interposita, & cum cause cognitione, & parte citata; alias inhibuitio non valet. Maranta multos refertens *proxime citatus, num. 207. 208.* quod ad eundem verum est, quod licet index pendente appellatione à grauamine, vel interlocutoria, potest grauamen, vel interlocutoriam reuocare, *cap. cum cessante, de appellat. & talis reuocatio irritat, & annullat processum per iudicem ad quem medio tempore factum, vt bene Lancell. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 1. à num. 15. & sequ. ad 16.* Immo hoc potest arbitri, vt probat *ibi* Lancell. *num. 17.* At fallit hoc, nisi inhibuitus esset per iudicem ad quem: tunc enim non posset reuocare interlocutoriam, nisi esset aliàs nulla, vel inhibuitio non esset legitima. Sic Lancell. cum aliis *ibi num. 2. 1. 22.* Secunda sublimitatio est, nisi interlocutoria habeat vim diffinitiuam. Lancell. *ibi num. 18. & 52.* Tertia est, nisi sit sententia excommunicacionis, de qua *infra* eadem difficultate. Quarta est, nisi index à quo appellationi detulit coram eo interpositæ ab interlocutoria, quia deferendo ligat manus sibi ipsi, & abdicat à se omnem iurisdictionem, & in superiore transfundit, *cap. cum appellationibus, de appellat. in 6.* & tenet Ioan. An-

dreas *cap. cum cessante, de appellat. & Francus ibi alios refertens, num. 14.* Maranta *num. 209.* Lancell. *eo cap. 12. limit. 6. num. 20. & limit. 1. num. 66. & sequentibus, in quo num. 66.* ampliat hoc esse verum, nisi appellatio, cui index detulit, esset omnino nulla, quia non est interposita termino concessio ad appellandum, scilicet intra decem dies; in hoc enim casu licet index illi deferat, nil operatur, vt dicemus *infra.* Secundò amplia, si iudex ex ignorantia, siue ex propria voluntate detulerit appellationi, quæ iure non erat admittenda, Anton. Gomez alios refertens *tom. 3. var. cap. 13. n. 32.* Tertiò amplia esse verum non tantum quando expressè deferat appellationi, sed etiam quando tacite, scilicet dando acta pro apostolis, vel nil respondendo de apostolis, vbi pulchro casu tradit Lopus *allegat. 124.* Sic Lancell. *illa limit. 1. n. 75. 76. 77. & limit. 6. n. 21.* Quartò amplia, non tantum quando ipse index deferat, sed etiam quando delegatus ab eo, cum clausula, *donec vices suas duxerit reuocandas;* si enim deferat appellationi, antequam ordinarius reuocet vices suas, non potest vlti ordinarius, etiam vbi reuocauit vices suas, in illa causa procedere. Lancell. alios refertens *ca limit. n. 22. & limit. 1. n. 79.* Quintò amplia, etiam si appellatio esset sine causa Lancell. *limit. 6. num. 20. & limit. 1. n. 69.* Rolandus *consil. 77. n. 2. lib. 2.* Parisius, quem refert Lancell. *ibi.* Sextò amplia, licet appellatio sit sine scriptis, quamuis huiusmodi appellatio aliàs non valet, vt dicam *infra.* Lancell. *limit. 1. num. 70.* idem Rolandus, & Parisius *proxime citati.* Septimò amplia, etiam si per iudicem ad quem non fuerit sibi inhibuitio facta. Rolandus *ibi.* Lancell. *limit. 1. num. 78.* Octauò amplia, etiam si non essent petiti apostoli. Parisius, & Rolandus *ibi.* Lancell. *limit. 1. num. 71.* Nonò amplia quod hanc iurisdictionem non recuperat index, qui detulit appellationi, etiam si grauamen, & interlocutoriam reuocaret. Sic alios refertens Lancell. *ca limit. 1. num. 68.* quod dicit *num. 72. & 73.* esse verum, licet vellet reuocare grauamen de consensu partium, & *num. 74.* licet res esset integra, & citat alios. Sed contrarium, quod scilicet possit vlti procedere, quando reuocatur grauamen, & interlocutoriam de consensu vtriusque partis, vel saltem solius appellantis, quando res est integra, quia scilicet per iudicem appellationis non est inchoatus processus, tenet alios refertens, & late probans Lanfrancus *cap. cum cessante, de appellat. n. 14.* & hoc siue index sit ordinarius, siue delegatus; quia potest appellans renuocare suæ appellationis, & sic redire ad iudicem à quo, *cap. vt super, de appellat. in 6.* idem Iacobus Henric. *consil. 34. lib. 3.* & Lancell. *ca limit. 1. num. 74.* dicit fortè esse probabile; & *num. 82.* hoc tenet in indice ordinario. Quæ tamen omnia, nempe quod index deferens appellationi abdicat à se omnem iurisdictionem, nec possit vlti procedere, limita, quando detulit simpliciter appellationem; secus si detulit cum clausula solita, scilicet, *si & in quantum facere teneor,* quia in hoc casu si appellatio erat iusta, & ex rationabili causa, & sic de iure admittenda, censetur admitti: si autem de iure non erat admittenda, non censetur ei delatum. Sic Rolandus *dicto consil. 77. num. 18.* Lancell. multos refertens *dicta limit. 1. à num. 83.* Maranta alios refertens *ibi supra n. 211.* & aduertit Lancell. *ibi num. 88.* quod si interlocutoria esset lata à duobus iudicibus, & alter appel-

lacioni detulit, potest antequam alius deferat, suam delationem reuocare: & refert alios. Aduerter etiam Maranta num. 210. quod si appellatio est interposita ex causa iusta, tenetur iudex illi deferre; alias punitur. *cap. de priore, de appellat. l. quoniam, c. de appellat.* Quid autem quando est dubium, dicam *infra*. Quinta sublimitatio est, vt non habeat locum, quando iudex, a cuius interlocutoria est appellatum, præfixit terminum appellanti, aut ad prosequendum appellationem, aut ad audiendum responsum, etiam si appellationi non detulisset; quia hæc termini præfixio habet vim dilationis, & dilatione præsentis iudicis officium conuincit. *cap. significante, de appellat.* & pro hoc est textus, & ibi Glossa indistincte loquens, tam in appellatione a diffinitua, quam ab interlocutoria, *cap. personas, de appellat. versic. diem.* Panorm. *ibi*, & Francus num. 19. Lancel. *dicta limit. 1. n. 58. 59.* Sexta sublimitatio est, quando iudex a quo, a cuius interlocutoria appellatur, debite requisitus non dedit apostolos, quando scilicet debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expresse denegat, vel infra debitam negligentem, vel malitiose tradere prætermittit: tunc enim non potest iudex procedere, nisi appellationi sit renunciatum, & si procedat, est nullus processus, *cap. ab eo, de appellat. in 6. & docet Glossa cap. 1. de appellat. in 6. versic. exhiberi*, & Lancel. *dicta limit. 1. num. 60. 61. 62.* alios referens. Quod si dicas, tradens apostolos, desert appellationi, *cap. dilectis, ad finem, de appellat.* & tunc nullo modo poterit procedere. Respondetur cum Glossa *cap. 1. de appellat. in 6. versic. exhiberi*, hoc esse verum, quando tradit apostolos dimissorios, vel reuerentiales; secus si reparatorios. Vltima sublimitatio est, vt non procedat in grauamine, & actu irreparabili per diffinitiuam, vt si iudex interloqueretur aliquem esse torquendum, quia tunc pendente appellatione ab hac interlocutoria non potest ultra procedere, sicut quando appellatur a diffinitua. Sic multi, quos refert, ac sequitur Maranta *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 212.* Lancel. *dicta limit. 1. a num. 92. vsque ad 98.* Dichas *regula 52. limit. 13. num. 13.* Menoch. *de adu. p. possess. remedio 4. quest. 100. num. 866.* Idem dic quando actus magna cum difficultate esset reparabilis per diffinitiuam. Lancel. *ibi*, alios referens. Alias sublimitationes ponit *ibi* Lancel. Sed hæc sunt, quæ magis ad præsens faciunt.

Vltima limitatio ad regulam principalem, quod scilicet pendente appellatione iudex a quo nil potest innouare, est nisi appellatio sit manifeste friuola, & frustratoria; quia ea non obstante potest iudex ultra procedere, vt habetur expresse *cap. cum appellationis, de appellat. in 6. & ibi Dominicus*, & omnes. Panorm. *cap. consilii, el. 3. de appellat.* Maranta *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 182.* vbi alios refert. Nauart. *lib. 2. consil. tit. de appellat. in nouis, consil. 2. sine. in antiquis consil. 3. sine.* Lancel. multos referens, *de attent. p. 2. c. 12. limit. 6. a num. 1. vsque ad 6.* & reddit rationem num. 8. quia paria sunt aliquid non fieri, & minus legitime fieri, vt considerat Iason *l. præf. num. 4. ff. de sentent. & re iudic.*

Limita hoc nisi iudex a quo appellationi detulerit, tunc enim abdicat a se omnem iurisdictionem, vt late dixi num. 38. omnia enim *ibi* dicta ad hoc sunt applicanda.

Nota primò, quòd friuola appellatio dicitur ea, quæ est interposita contra leges. Sic Maranta *proxime citatus num. 182.* Item quæ est interposita sine causa, vel ex minus iusta causa, vel falsa causa, vbi scilicet quis appellat, quando non est grauatus iniuste. Sic Maranta *ibi num. 347.* Glossa *cap. cum appellationibus, de appellat. in 6. notab. 1. & ibi Dominicus.* Vnde inquit Maranta, idem est friuola, quod inanis, frustratoria, & vana, vel vt alij dicunt, relinquitur arbitrio iudicis quæ appellatio sit friuola. Sic Menochius cum aliis, quos refert, *de arbit. lib. 2. centur. 2. casu 197. num. 6. 7.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 6. num. 5.*

Hinc fit, quòd quoties non potest appellari de iure, potest iudex non obstante appellatione innouare. Duchas *regula 42. num. 10.* Maranta *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 183.* Innoc. *cap. pastoralis, de offic. deleg. Glossa cap. non solum, de appellat. in 6. versic. casibus.* Quod tamen limita nisi in talibus casibus prohibitis appellans allegaret aliquam iustam causam, ex qua deberet admitti eius appellatio; quia tunc iudex tenetur eius appellationi deferre, & interim nequit innouare. Sic Glossa *cap. Romana, de appell. in 6. §. si autem, & ibi Dominicus sine. Romanus consil. 324.* Panorm. *consilii, el. 3. de appell. Maranta, & Dichas proxime citati.* Et quando iudex tenetur deferre appellationi, & qualiter peccet negando, quando debet deferre, vel deferendo, quando debet negare.

Secundò nota, quòd quando est dubium de iure, vel de facto, an sit legitima appellatio, est illi deferendum, nec ea pendente potest iudex a quo aliquid innouare. *cap. cum specialis, §. porrò, de appellat. & docet Syluest. verbo appellatio, quest. 12.* Tabien. *ibi quest. 19. num. 2. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. §. 2. Speculator tit. de appellat. §. nunc dicamus, n. 8.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 6. num. 48.* Iason *l. præf. num. 4. ff. de sent. & re iudic.* Nauart. *lib. 2. consil. tit. de appellat. in antiquis consil. 4. num. 2.* Baptista *praxi iudic. §. 31. cap. 2. limit. 2. num. 8. sine.* Decius *cap. de priore, num. 4. de appellat.* Innoc. *c. dilectus 2. de rescript. Bald. Angel. Cardin. quos ibi refert Decius.* Dicunt tamen, & bene Syluest. Tab. D. Anton. *ibi*, quòd potest vti cautela verborum, dicendo, admittit, si & in quantum de iure tenetur. Quæ verò sit vis horum verborum, dixi *suprà* num. 38. Limitat tamen optime Berouis *c. super eo, de appellat. num. 2.* quòd appellatio in dubio sit admittenda, quando sumus in casu quo appellatio regulariter esset permissa; tunc enim appellans habet fundatam suam intentionem; secus quando essemus in materia, in qua regulariter appellatio esset prohibita, & de iure non admittetur, quia denegans appellationem habere fundatam intentionem, ex quo haberet regulam pro se, vt est in casu, in quo ab interlocutoria velle quis de iure cuius appellare.

Tandem nota, quòd quando dubitatur an appellatio sit deserta, pronuntiari debet in dubio non esse desertam, quia hoc est minus præiudiciale. Sic Decius *c. de priore, de appellat. num. 5.* Paulus de Castro *l. 1. per illum textum, ff. si quis caus. & ibi Alexander, & Iason. Felin. c. significauerunt, de re sribus.* Maranta *pract. 6. tit. & quandoque appellatur, num. 408.* Decius *l. quos res, ff. de reg. iuris.*

Tertia difficultas, quæ sunt de essentia appellationis, ita vt eis deficientibus, appellatio sit nulla.

Primò dico, quòd de essentia appellationis, vt sit valida, sunt quinque.

Primum est, vt interponatur a legitima persona. Sic Lancel. alios referens, *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. a num. 14. vsque ad 19.* dicit minus legitimam personam esse, quæ non potest stare in iudicio. Hi sunt seruus, filiusfamilias, furiosus, monachus, & is, cui denegata est audientia tam in agendo, quam in excipiendo, & se defendendo; & num. 20. 21. 22. dicit idem quando fuit interposita per procuratorem renocatum, vel qui non habebat mandatum, vel minus sufficiens; & num. 32. probat non requiri mandatum speciale, sed fat esse generale ad lites. An verò excommunicatus sit legitima persona ad appellandum, vide *suprà* in hoc eod. dubio num. 12.

Secundò est de essentia appellationis, vt valeat, vt interponatur intra debitum tempus, scilicet iure concessum ad appellandum. Sic multos referens Lancel. *proxime citatus, num. 36. 37. 38.* & referat multos *infra* disputando de hoc termino.

Tertiò est de essentia appellationis, vt proponatur coram legitimo iudice. Lancel. *ibi num. 184.* & alios referat *infra*, disputando de hoc iudice quis debeat esse.

Quartò est de essentia, vt appellatio fiat ad legitimum iudicem. Lancel. *ibi num. 212.* & alios referat *infra* agens de hoc.

Vltimò est de essentia, vt seruetur debita forma in appellatione, vt quòd fiat in scriptis, & aliquando cum expressione causæ: de quo late *infra* disputabo.

Secundò dico, quòd, vt refert Neuo *ubi infra*, alij dicunt esse de substantia appellationis, vt continente nomen appellantis, & iudicis a quo, & ad quem, & aduersarij, & sententiæ, a qua appellatur: & hoc tenent de nomine iudicis a quo, & aduersarij, & a qua sententiæ, Syluest. verbo appellatio, quest. 6. §. 8. Tabien. *ibi quest. 15. §. 17. 18. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. num. 1.* At hoc bene reprobatur Neuo *rubr. de appellat. a num. 26.* probans hæc non esse de essentia, sed fat esse, vt constet ex circumstantiis super quo appelleretur, & quis, a quo, & ad quem, & contra quem appellet; fat enim est vno verbo appellare, dicendo, Appello, vt *infra* latius. Et quòd non sit de substantia explicare nomen aduersarij, tenet etiam Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 190. & num. 191.* dicit cum aliis non esse inualidum, licet falsum nomen aduersarij exprimeretur. Nec est inualida, si appelleretur a sententiæ lata, v. g. die decimo mensis, eum tamen lata fuerit die vndecimo; quia falsa hæc demonstratio non vitiat appellationem. Sic Neuo *rubr. de appellat. num. 33.* Baldus *lectiam, c. de fals. caus. adim. legat.*

Nota quòd alij dicunt esse de substantia appellationis, vt in ea petantur apostoli, id est, literæ dimissoriae, seu testimoniales appellationis. Sic Maranta alios referens, *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 131.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 201.* & alij, vt refert Syluest.

Sed dicendum est non esse de essentia appellationis; quia possunt peti intra triginta dies a die late sententiæ, vt dicemus *infra*. Et tamen appellatio interim propòsita, scilicet intra decem dies, valida erit: hoc tamen est verum, quòd si postea debito termino non pe-

tantur apostoli, manebit appellatio deserta, vt dicam *infra*. Sic Syluest. *ibi*, & Diu. Anton. *3. p. tit. 9. cap. 14. §. 1.*

Quarta difficultas circa secundum requisitum, scilicet vt appellatio valeat, scilicet, vt proponatur appellatio intra debitum tempus, quale tempus sit hoc, & quomodo computetur.

Nota, quòd triplex est tempus. Primum est ad proponendam appellationem: & hoc est de substantia appellationis, si enim transactum sit tempus, intra quod debet proponi, appellatio postea propòsita est nulla, vt statim dicam. Secundum tempus est ad prosequendam appellationem. Tertium tempus est ad petendum apostolos; & hæc duo tempora seruari non est de substantia appellationis, vt proximè dicebam; quia si appellatio a principio fuit bene propòsita, iam fuit valida, & sic non potest non esse valida ex futuro euentu; quia scilicet postea non fuit profectua tempore debito, vel non sunt petiti apostoli. De his ergo temporibus scorsum agendum est.

Dubitatur ergo, quòd tempus sit ad proponendam appellationem iure statutum, & quando incipiat currere. Sit

Prima conclusio. Iure antiquo communi, & Regni Hispaniæ sunt decem dies tempus, intra quod debet proponi appellatio, *authent. hodie, c. de appellat. l. 22. tit. 23. part. 3.* at iure nouiori Hispaniæ tantum sunt quinque dies, *l. 1. tit. 18. lib. 4. noua recopil. iure autem canonico sunt decem dies, siue appelleretur a diffinitua, vel interlocutoria, vel quocumque grauamine, v. l. actu extraiudiciali, cap. conuentionis, & cap. non solum, de appellat. in 6. cap. cum dilectis sine. de elect. cap. significauerunt, de re sribus, cap. americanum, 2. quest. 6. cap. quod ad consulendum, de sentent. & re iudic.* Et ita tenent omnes, præcipue Maranta alios referens, *practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 213.* Vnde, vt bene Azebedo *lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. num. 47.* in tribunali Ecclesiastico seruabitur ius canonicum constituens decem dies ad appellandum, in foro vbi seculari in Hispania ius regium.

Hinc inferitur quòsdam (vt refert Neuo *infra*) malè dicere hunc terminum decem dierum tantum habere locum in appellatione iudiciali, scilicet in extraiudiciali: sed est hoc contra *cap. conuentionis, de appellat. in 6.* & vltra Doctores citatos, quòd procedat etiam in extraiudiciali, tenent Specul. *tit. de appellat. §. restat, num. 1.* Neuo *cap. bone, de appellat. num. 48. & ibi Panorm. num. 10.* Francus *ibi num. 19.* Lancel. *de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 137. 138.* At post decem dies licet appellatio extraiudicialis non audiat, at potest audiri per viam querelæ, cum extraiudicialia non transeant in rem iudicatam. Sic Neuo, Panorm. & Francus *ibi*.

An verò procedat in sententiis censurarum, & in aliis, quæ non transeunt in rem iudicatam, & in sententiis latis sub conditione, dicam *infra* sub hoc eodem dubio.

Amplia primò conclusionem, vt procedat in eo, qui ratione minoris ætatis, vel alia ratione restitutus est ad appellandum; tenetur enim intra decem dies appellare. Sic Lancel. *proxime citatus, limit. 5. num. 109. & num. 110.* dicit etiam procedere in appellatione a sententiæ arbitri.

60 Secundo amplia, vt etiam appellatio, quæ fit coram honestis personis, eo quod non est copia iudicis, debeat etiam fieri intra decem dies; quia succedit loco legitime appellationis. Sic Lancel. referens Francum de attent. 2. p. cap. 12. ampliat. 15. num. 47.

61 Tertio amplia, quod si quis sine mandato appellauit alieno nomine, debet illam appellationem facere ratificari à domino litis infra decem dies computandos à die, quo sciuit latam esse sententiam contra se: & elapsis decem diebus non possit ratificare, sed sententia transiret in rem iudicatam. Ratio, quia ratificatio debet fieri intra tempus habile, l. bonorum, ff. rem ratam hab. Sic D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. §. 1. Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. num. 53. 54. Maranta practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 118. Corneus, & Specul. quos ibi refert & notat, quod Speculator dicit, debere ratificare infra decem dies à tempore, quo sciuit appellatum, & non dicit à tempore scientie late sententiæ. Sed dicit ibi Maranta, quod pura veritas est currere à tempore, quo sciuit sententiam esse latam; quia ex illo tempore currunt sibi decem dies ad appellandum.

62 Quarto amplia, quod licet iudex appellationi friuolæ deferens abdicet à se omnem iurisdictionem, & sic suspendatur sententia, vt dixi supra, at hoc fallit, quando appellatio esset ex eo nulla, quia non esset interposita intra decem dies, qui dantur ad appellandum. Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 6. num. 42.

63 Limita tamen conclusionem, nisi grauen illatum haberet tractum successuum; quia tunc semper potest appellari, quandiu durat grauen, etiam post decem dies, vt si quis detineatur in carcere, potest semper appellare à detentione, quia semper grauatur. Sic Ioan. Andr. Bald. Specul. Francus, Paris, quos refert, & sequitur Maranta practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 26. Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 131. 132. Quod tamen intellige, nisi iudex tulisset sententiam interlocutoriam, quod ille esset carcerandus, tunc enim debet appellare infra decem dies à die prolationis interlocutorie, alias transiret in rem iudicatam. Sic Francus, & Maranta ibi, Lancel. ibi num. 134.

64 Hinc fit, quod si non appelletur à sententia infra decem dies, manet firma, & transit in rem iudicatam. Sic habetur Clement. si appellationem, de appellat. & l. 2. sine, & l. 2. tit. 23. part. 3.

65 Nota tamen, quod licet appellatio interposita post decem dies, vel alias omni forma necessaria, sit nulla, si tamen iudex ad quem inhibuisset, gesta per iudicem à quo post latam inhibitionem essent inualida, & tanquam attentata reuocanda. Sic Lancel. multos referens de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 128. 129. 130. licet alij, quos ibi refert, teneant oppositum.

66 Secunda conclusio. Hi dies non computantur naturaliter, sed de momento ad momentum. Explico conclusionem: naturaliter computarentur, quando pars diei, in qua lata est sententia, vel notificata, computaretur pro die; & sic si fuit die lune hora vndecima, die Mercurij completeretur decem dies: at non sic computantur; sed à momento, quo lata est: aut secundum alios, vt statim dicam, notificata est sententia, incipiunt

currere decem dies, ita vt quilibet dies habeat viginti quatuor horas, vt bene explicat Anton. Gomez l. 70. Tauri. n. 25. & sic si lata est, seu promulgata parti sententia die lune hora vndecima, complebuntur decem dies die Iouis hora vndecima. Probatur, quia, vt docet Anton. Gomez ibi, regulariter tempus incipiens ab aliqua die determinata, computatur de momento in momentum. Et ad hanc materiam in quibuscumque casibus occurrentibus, an tempus currit de momento ad momentum, vel potius dies ex quo terminus statuitur, non computetur in termino, est late videndus Tiraquel. de retractu lignagior, §. 1. gloss. l. 1. à num. 17. per plures. Et in propriis terminis docent hanc conclusionem Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 40. 41. 42. 47. alios referens, Felin. cap. quoad consultationem, de sentent. & re iudic. num. 37. Bart. aubent. de appellat. in principio. Greg. Lopez l. 22. tit. 23. part. 3. versic. dies, Gloss. cap. concertationi, versic. si uerit. de appellat. in 6. Azbebedo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. num. 48. Specul. tit. de appell. §. restat. num. 3. Præpol. cap. ex ratione, de appellat. n. 1. Perez lib. 3. ordin. tit. 16. l. 1. versic. cinco dias, Maranta practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 214. 216. Gloss. & Bart. l. 1. §. dies. ff. quando appelland.

Hinc fit, quod dies feriat computantur in hoc termino, cum sit continuum hoc tempus. Sic habetur l. 24. tit. 23. part. 3. & docet Azbebedo lib. 4. recopil. tit. 17. l. 2. num. 25.

Duplex tamen circa hunc terminum decem dierum est difficultas: altera est, à quo die incipiat currere, scilicet an à die late sententiæ, vel à die scientiæ.

Duplex est sententia.

Prima ait incipere à die prolata sententiæ. Probatur ex cap. anteriorum 2. quest. 6. & l. 2. tit. 23. p. 3. cui consonat aubent. hodie. C. de appellat. vbi dicitur currere à die sententiæ. Sic tenent Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 43. & num. 47. vbi alios refert, & cap. 1. initio, num. 6. vbi refert Milis, & decisionem Tololanam. Idem Rota decisione 313. in antiquis. Syluest. verbo appellatio, quest. 3. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 14. §. 1. Angel. verbo appellatio, n. 1. Tabien. ibi quest. 3. n. 4. Couart. cap. alma mater 1. p. §. 10. num. 4.

Secunda sententia multo probabilior dicit currere à die scientiæ, scilicet postquam peruenit ad notitiam partis. Ratio, quia hic terminus datur ad deliberandum, an velit reus stare sententiæ, vel appellare; at ignorans non potest deliberare. Probatur etiam ex iis, quæ in simili habes infra cap. 1. de testamentis, dubio 51. Sic tenent Glossa cap. anteriorum 2. quest. 6. versic. à recitatione, & cap. concertationi, de appellat. in 6. versic. si uerit, & aubent. hodie. C. de appellat. Cardin. Clement. 1. de dolo, & contron. num. 4. Anan. cap. quo ad consultationem, de sentent. & re iudic. num. 2. vbi Immo, & Felin. num. 22. Perez lib. 3. ordin. tit. 16. l. 1. versic. cinco dias, Azbebedo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. num. 52. & habetur expressè l. 2. sine, tit. 23. part. 3. & ibi Gregor. Lopez versic. superius, Goffredus tit. de appellat. num. 14. Bertachinus alios allegans in suo repertorio, verb. terminus ad appellandum. Bart. aubent. hodie. C. de appellat. Francus cap. bona, num. 20. de appellat. vbi & addit, quod in dubio presumitur interposita appellatio intra decem dies. Maranta practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, n. 215. Speculator tit. de appell. §. restat. n. 1.

Immo

71 Immo non fat est quæcumque scientia, vt terminus incipiat currere, sed est necessaria notificatio. Sic Azbebedo proximè citatus, & latius multos referens lib. 4. recopil. tit. 7. l. 2. num. 34. & 35.

72 Nota quod hic terminus non currit impedito, vt dixi lib. 1. de marim. dist. 53. num. 7. & patet ex iis, quæ dicam cap. 1. de testamentis, dub. 51. & docent Maranta, Syluest. D. Anton. Specul. num. 2. vbi eos retuli num. 70. Idem Gloss. cap. anteriorum, 2. quest. 6. versic. recitatione, & communis.

73 An verò tunc requiritur protestatio de impedimento, dicam infra.

74 Altera difficultas est, an terminus hic decem dierum possit ex partium consensu, vel per iudicem augeri, vel minui. Primò ergo disputamus de consensu partium.

75 Dico ergo, quod de consensu partium potest hic terminus breuiari: patet, quia partes pacto possunt in totum tollere tempus decem dierum, & quod infra nullum tempus appellare liceat, l. finali, in fine, C. de tempor. appellat. ergo & consequenter magis restringere poterunt; quia cui licet quod plus est, licet quod minus est, cap. cui licet, de regul. iuris, in 6. & docet Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 63.

76 Sed maior difficultas est, an partes possint communi consensu prorogare hunc terminum decem dierum; communis enim sententia negat posse, quia non possunt facere, quod iurisdictioni deuoluatur ad non habentem eam, l. priuatorum, C. de iurisdic. omni. iud. Sed prorogando vltra terminum facerent, quod iudex appellationis haberet iurisdictionem, quam ipse non habet, nisi appelletur intra decem dies; ergo. Secundo, quia partes nequeunt facere, quia sententia lata transcat in rem iudicatam post decem dies: & sic Clement. si appellationem, de appellat. dicitur, quod licet post hunc terminum vtraque pars scienter procedat in appellatione, non valebit sententia data etiam vtraque parte consentiente. Sic tenent Bald. aubent. hodie, C. de appellat. & aubent. ei, qui, C. de tempor. appellat. Lancel. de attent. 2. p. cap. 11. initio, num. 2. 3. Gregor. Lopez l. 22. tit. 23. part. 3. versic. diez, Maranta practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 241. Panorm. consil. 77. volum. 2. Glossa aubent. offeratur, C. de litis contestat. Francus cap. ex ratione, de appellat. Cardin. Clement. quandiu, de appellat. quest. 5. & ibi Paulus, & Immo, Anton. cap. licet causam, de probat. Felin. cap. penult. de iudic. versic. secunda declaratio.

77 Alij verò dicunt posse suspendi cursum huius temporis per partium consensum, non verò prorogari. Differentiam verò inter suspendi, & prorogari assignat Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 53. quod suspendi dicitur, quando lis non agitur: prorogari verò, cum datur maior terminus ad appellandum, non cessante, sed prosecuta interim lite. Sic tenent Azbebedo lib. 4. recopil. tit. 18. l. 1. num. 52. Gutier. de iuramento confirmat. 3. p. cap. 5. num. 15. Perez lib. 3. ordin. tit. 1. l. 4. fol. 446. ante §. ampliatur 6.

78 At fatis probabiliter Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. à num 64. per plures defendit posse partes communi consensu expresso hoc tempus decem dierum ad appellandum prorogare: & in hoc magis inclinat Neuo ibi num. 18. dicit enim se multum dubitare de prima sententia. Et

probat Berouius, quia hoc tempus fuit introductum in fauorem partium; ergo huic suo fauori possunt suo consensu renunciare: & probat alii rationibus; &

Ad primum oppositæ sententiæ respondet: quia in hoc casu non deuoluitur iurisdictione in non habentem, sed in habentem ordinariam, & licet partium consensu non possit iurisdictione de nouo dari, potest tamen prorogare in eum, qui alias iurisdictionem ordinariam habet; & probat ibi.

Ad secundum respondet, quod ille rextus tantum probat, quod si sententia transit iam in rem iudicatam ob lapsum termini ad appellandum, partes pacifici nequeunt quod hoc non obstante valeat secunda sententia; & hoc ex vi sententiæ, vt tamen pacti bene possent facere, vt valeret: at possunt pacifici, antequam labatur terminus, & sic sententia transcat in rem iudicatam, vt protrahatur terminus.

Sed quid dicendum de iudice, an possit breuiare, vel prolongare hunc terminum decem dierum ad appellandum. De iudice ad quem constat id non posse, quia idem dicemus infra de termino ad prosequendum appellationem. Item quia ante appellationem interpositam nondum est iudex causæ Sic Berouius cap. cum sit Romana, de appellat. num. 70.

Difficultas ergo est de iudice à quo.

Primò dico, quod non potest hoc tempus prorogare; quia hoc fuit introductum in fauorem partium, nec respicit iudicis officium. Sic Berouius consil. 70. latius probans Francus cap. cum sit Romana, num. 7. & 8. de appellat. Neuo ibi, num. 19. Glossa ibi versic. resissus & ibi Decius, Maranta practica 6. p. tit. & quandoque appellatur, num. 241. Lancel. de attent. 2. p. cap. 11. initio, num. 2. 3. & communis.

Secundo dico, quod iudex non potest minuire hoc tempus. Probatur eadem ratione: & tenent Francus, Lancel. Glossa, Maranta citati dicto procedenti. Sed Panorm. eo cap. cum sit Romana, num. 13. hoc limitat, nisi ex magna causa, scilicet scandalo, vel ex alia utilitate publica; & Neuo ibi num. 21. dicit fortè hoc posse sustineri; & Berouius eo n. 70. licet principio hoc reprobet, in fine concludit posse sic limitari.

Tandem nota, quod terminus decem dierum ad appellandum procedit, etiam si pendente hoc termino fuerit factum compromissum inter partes super lite: licet stante hoc compromisso tempus prosequendi appellationem non currat appellanti, Clement. quandiu, de appellat. Sic Lancel. de attent. 2. p. cap. 12. limit. 50. num. 76.

Quinta difficultas, quod tempus sit iure concessum ad prosequendum appellationem.

Sit conclusio. Iure ciuili dantur duo menses ad prosequendum appellationem; alias sententia transit in rem iudicatam, aubent. de iudic. §. appellationes, collat. 7. & l. 1. C. de tempor. appellat. idem iure Regio antiquo Hispaniæ l. 23. tit. 23. part. 3. At in noua recopil. lib. 4. tit. 18. l. 2. & 3. assignantur quadraginta dies, si est vltra portus, & quindecim, si est intra. At iure canonico sic definitur cap. cum sit Romana, de appellat. datur vnus annus ad prosequendum appellationem, & ex causa necessaria, & euidenti biennium; at potest iudex à quo appellatum fuit, secundum locorum distantiam, & personarum, & negotij qualitatem tempus hoc moderari;